

**Changes in the Phenomenon of Icon-painting in Romania from the Second Half of
the Nineteenth Century to the Present Day**

Volume 2

Nuta Draghici-Vasilescu
Regent's Park College
Trinity 2004

Phd

Volume 2

APPENDICES

Contents

Appendix A:

- i) The decisions of the Seventh Ecumenical Council (of Nicaea, 787) regarding icon-painting 1
- ii) Two letters sent by Pope Gregory the Great to Bishop Serenus of Marseilles .. 5

Appendix B:

- The document issued by the Synod of the Romanian Orthodox Church in 1889 regarding the return to the 'Byzantine' style in icon and wall-painting 8

Appendix C:

- Illustrations 15

Appendix D:

- The inventory of the icons in *Plumbuita* Monastery 115

Appendix E :

- i) The original of the Questionnaire distributed to the iconographers in 2002....120
- ii) The original texts in Romanian, French, and Latin of which translation I have included in the body of the text 122

Appendix F:

- Two tables with a synthetic illustration of the results of the interviews conducted with Romanian iconographers during field work 133

- Bibliography 134

Appendix A

i) Here are the decisions of the Synod (of the Seventh Ecumenical Council (of Nicaea, 787], translated into Latin by Athanasius, the papal librarian, on the instructions of Pope Hadrian I.

“Et ut compendiose fateamur, omnes ecclesiasticas sive scripto, sive sine scripto sancitas nobis traditiones illibate servamus: quarum una est etiam imaginalis picturæ formatio; quæ historiæ evangelicæ predicationis concinit, ad certitudinem veræ & non secundum phantasiam Dei Verbi inhumanationis effectæ & ad similem nobis utilitatem commode proficiens. Quæ namque se mutuo indicant, incunctanter etiam mutuas habent significationes. His ita se habentibus, regiæ quasi continuati semitæ, sequentesque divinitus inspiratum sanctorum patrum nostrorum magisterium, & catholicæ traditionem ecclesiæ (nam Spiritus Sancti hanc esse novimus, qui nimirum in ipsa inhabitat) definimus in omni certitudine ac diligentia, sicut figuram pretiosæ ac vivicæ crucis ita venerabiles ac sanctas imagines proponendas, tam quæ de coloribus & tessellis, quam quæ ex alia materia congruenter in Sanctis Dei ecclesiis, & sacris vasis, & vestibus, & in parietibus ac tabulis, domibus & viis: tam videlicet imaginem Domini Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi, quam intemeratæ dominæ nostræ sanctæ Dei genitricis, honorabiliumque angelorum, & omnium sanctorum simul & almorum virorum. Quanto enim frequentius per imaginalem formationem videntur, tanto qui has contemplantur, alacrius eriguntur ad primitivorum earum memoriam & desiderium, ad osculum, & ad honorariam his adorationem tribuendam. Non tamen ad veram latriam,

quæ secundum fidem est, quæque solam divinam natutam decet, impartendam: ita ut istis, sicuti figuræ pretiosæ ac vivificæ crucis, & sanctis evangelis, & reliquis sacris monumentis, incensorum & luminum oblatio ad harum honorem efficiendum exhibeatur, quemadmodum & antiquis piæ consuetudinis erat. Imaginis enim honor ad primitivum transit: & qui adorat imaginem, adorat in ea depicti subsistentiam. Sic enim robur obtinet sanctorum patrum nostrorum doctrina, id est traditio sancte catholicæ ecclesiæ, quæ a finibus usque ad fines terræ suscepit evangelium. Sic Paulum, qui in Christo locutus est, & omnem divinum apostolicum coetum, & paternam sanctitatem exequimur, tenentes traditiones quas accepimus. Sic triumphales ecclesiæ propheticæ canimus hymnos: *Gaude satis filia Sion, prædica filia Jerusalem; jucundare & lætare ex toto corde tuo. Abstulit Dominus a te injustitias adversantium tibi: redemit te de manu inimicorum tuorum. Dominus rex in medio tui: non videbis mala ultra, & pax in te in tempus æternum.*

Eos ergo qui audent aliter sapere aut docere, aut secundum scelestos hæreticos ecclesiasticas traditiones spernere, & novitatem quamlibet excogitare, vel projicere aliquid ex his quæ sunt ecclesiæ deputata, sive evangelium, sive figuram crucis, sive imaginalem picturam, sive sanctas reliquias martyris; aut excogitare prave, aut astute ad subvertendum quidquam ex legitimis traditionibus ecclesiæ catholicæ; vel etiam quasi communibus uti sacris vasis, aut venerabilibus monasteriis; si quidem episcopi aut clerici fuerint, deponi præcipimus; monachos autem vel laicos a communione segregari.”

See G. D. Mansi, *Sacrum Conciliorum Nova and Amplissima Collectio*, Antonii [Antonius] Zatta Veneti, vol. 13, Florence, 1759, pp. 378–381 the Latin version (pp. 377–380 the Greek version); his emphasis. I have chosen the Latin version because I am more familiar with Latin than Greek.

The following is Daniel J. Sahas' translation (in his book *Icon and Logos. Sources in Eight-Century Iconoclasm*, University of Toronto Press, Toronto, Buffalo, London, 1986, pp. 178-180): "In summary, we preserve all the traditions of the Church, which for our sake have been decreed in written or unwritten form, without introducing an innovation. One of these traditions is the making of iconographic representations being in accordance with the narrative of the proclamation of the gospel – for the purpose of ascertaining the incarnation of God the Word, which was real, not imaginary, and for being of an equal benefit to us as the gospel narrative. For those which point mutually to each other undoubtedly mutually signify each other.

Be this as it may, and continuing along the royal pathway, following both the teaching of our holy Fathers which is inspired by God and the tradition of the catholic Church – for we know that this tradition is of the Holy Spirit dwelling in her– in absolute precision and harmony with the spirit, WE DECLARE that, next to the sign of the precious and life-giving cross, venerable and holy icons – made of colours, pebbles, or any other material that is fit – may be set in the holy churches of God, on holy utensils and vestments, on walls and boards, in houses and in streets. These may be icons of our Lord and God the Saviour Jesus Christ, or of our pure Lady, the holy Theotokos, or of honourable angels, or of any saint or holy man. For the more these are kept in view through their iconographic representation, the more those who look at them are lifted up to remember and have an earnest desire for the prototypes. Also [we declare] that one may render to them the veneration of honour: not the true worship of our faith, which is due only to the divine nature, but the same kind of veneration as is offered to the form of the precious and life-giving cross, to the holy gospels, and to the other holy dedicated items. Also [we declare] that one may honour these by bringing to them incense and light, as was the pious custom of the early [Christians]; for 'the honour to

the icon is conveyed to the prototype.’ Thus, he who venerates the icon venerates the hypostasis of the person depicted on it. In this way the teaching of our holy Fathers – that is, the tradition of the catholic Church, which has accepted the gospel from one end of the earth to the other – is strengthened. Thus, we faithfully follow Paul, who spoke in Christ, as well as the entire divine assembly of the Apostles and holy Fathers, holding *the traditions which we have received*. Using the words of the prophet we repeat loudly to the Church the hymns of victory: *Rejoice, O daughter of Zion: cry aloud, O daughter of Jerusalem; rejoice and delight thyself with all thine heart. The Lord has taken away from thee the iniquities of thine opponents, he has ransomed thee from the land of thine enemies: the Lord, the King of Israel, is in the midst of thee: thou shalt not see evil any more, and peace will be into thee for ever.*

Hence, those who take the liberty of thinking or teaching otherwise, or – like the accursed heretics- of violating the traditions of the Church and inventing some sort of novelty, or of rejecting some of the things which have been dedicated to the Church – that is the gospel, or the form of the cross, or an iconographic representation, or a holy relic of a martyr – or of contriving crookedly and cunningly to upset any of the legitimate traditions of the catholic Church, or of using the holy treasures or the venerable monasteries as a common place, if they are bishops or clergymen, WE DIRECT that they will be unfrocked; if monks or laymen of the society, that they be excommunicated.”

ii) The letters sent by Pope Gregory the Great to Bishop Serenus of Marseilles

a) First letter: July 599

“Quod fraternitati vestrae tam sero scripta transmittimus, non hoc torpori, sed occupationi deputate. Latorem vero praesentium dilectissimum filium nostrum Cyriacum monasterii patrem vobis in omnibus commendamus, ut nulla hunc in Massiliensi civitate mora detineat, sed ad fratrem et coepiscopum nostrum Syagrium cum sanctitas vestrae solacio Deo protegente proficiscatur.

Praeterea indico dudum ad nos pervenisse, quod fraternitas vestra quosdam imaginum adoratores aspiciens easdem ecclesiis imagines confregit atque proiecit. Et quidem zelum vos, ne quid manufactum adorari possit, habuisse laudamus, sed frangere easdem imagines non debuisse iudicamus. Idcirco enim pictura in ecclesiis adhibetur, ut hi qui litteras nesciunt saltem in parietibus videndo legant, quae legere in codicibus non valent. Tua ergo fraternitas et illa servare et ab eorum adoratu populum prohibere debuit, quatenus et litterarum nescii haberent, unde scientiam historiae colligerent, et populus in picturae adoratione minime peccaret.”

Epistola 9, 209 to Gregorius Sereno, Episcopo Massiliensi [Gregorius Serenus, *Episcopus Massiliensis* – Bishop of Marseilles], July 599, Registrum Epistularum, Libri VIII – XIV, Corpus Christianorum Series Latina, 140 A, ed. Dag Norberg, Turnholti Typographi Editores Pontificii, Brepols, 1982 (MCMLXXXII), p. 768. In *Epistolarum Tomus ii, Monumenta Germaniae Historica*, ed. Ludovicus M. Hartmann, Weidmannos, Berlin (Berolini), 1899 (MDCCCIC) the letter is mentioned as *Epistola IX, 208*, p. 195.

The translation of this letter is as follows: “That we have written so late to your fraternity is not the result of laziness but excessive duties. But let us commend to you in all things the bearer of the present [writings], our most beloved son, Cyriacus, father of a monastery; let nothing delay him in the city of Marseilles, but may he, comforted by your holiness and with God’s protection, hasten to our brother and co-bishop, Syragrius. Meanwhile I note that some time ago it reached us that you fraternity, seeing people adoring images, broke the images and threw them from the churches. And certainly we praise you for our zeal lest something manufactured to be adored, but we judge that you should not have destroyed those images. *For a picture is displayed in churches on this account, in order that those who do not know letters may at least read by seeing on the walls what they are unable to read in books.* Therefore, your fraternity should preserve those things and prohibit the people from adoring them, so that persons ignorant of letters may have something whereby they may gather knowledge of the story and the people may by no means sin through adoration of a picture.”

This translation is by Celia M. Chazelle, “Pictures, Books, and the Illiterate: Pope Gregory the First’s letters to Serenus of Marseilles,” *Word and Image* vol. 6, no. 2, 1990, p.139, my emphasis. She emphasizes that she has sacrificed the style for the sake of fidelity to the Latin text. In this article (pp. 138-154) Chazelle discusses the implications of the statements made by the Pope Gregory the Great on holy images.

Hefele has a very loose translation of a fragment of this letter: ““For painting is used in churches, that they who are ignorant of letters may at least read on the walls by seeing there what they cannot read in books, “The First Epistle to the Bishop Serenus of Marseilles,” written in June 599, in C. J. Hefele, *A History of the Church from the Original Documents*, vol.5, T&T.Clark, 1896, p. 296.

A translation newer than Hefele's: "Painting is to those who cannot read what letters are to those who can" is found in E. H. Gombrich, *The Uses of Images. Studies in the Social Function of Art and Visual Communication*, Phaidon, London, 1999, p. 25.

b) Second letter: October 600

There is also a second letter of Pope Gregory the Great to Bishop Gregorius sent in October 600, from which I have copied an excerpt below. This is a longer letter than the first one: "Aliud est enim picturam adorare, aliud per picturae historiam quid sit adorandum addiscere. Nam quod legentibus scriptura, hoc idiotis praestat pictura cernentibus, quia in ipsa ignorantes uident quod sequi debeant, in ipsa legunt qui litteras nesciunt; unde praecipue pro lectione pictura est."

Epistola II (10) to Gregorius Serenus, Episcopus Massiliensis, Registrum Epistularum, Libri VIII-XIV, Corpus Christianorum Series Latina, 140 A, ed. Dag Norberg, Turnholti Typographi Editores Pontificii, Brepols, 1982 (MCMLXXXII), pp. 873-875.

The translation of this fragment is as follows: "For what writing offers to those who read it, a picture offers to the ignorant who look at it, since in it the ignorant see what they ought to follow, in it they read who do not know letters; whence especially for gentiles a picture stands in place of reading."

The translation was also done by C. M. Chazelle, "Pictures, Books, and the Illiterate...", *Word and Image* vol. 6, no. 2, 1990, p.139.

Appendix B

The original of the document {Decree} issued by the Synod of the Romanian Orthodox Church in 1889 regarding the return to the Byzantine' style in icon-painting:

“Decisiunea Sfântului Sinod al Sfintei noastre Biserici autocefale drept măritore de răsărit, privitoare la icoanele, arhitectura, pictura și ornamentațiunea bisericilor din tot țara, cum să se urmeze pe viitor”

Sfânta noastră Biserică drept măritoare de răsărit, geloasa de învățătura Dumnezeuescului său fondator, cum și de tradițiunile și așezămintele sale, a lucrat în tot chipul la întărirea sentimentului religios printre popoare și la mântuirea sufletelor lor.

Dorind a ține pironită vederea și simțul fiilor săi asupra Dumnezeirei și Sfinților, ea a deschis artelor frumoase porțile sale, și a transmis posterității icoana vie a tuturor persoanelor sfinte, care sunt în adorațiune și venerațiune la popoarele creștine.

Sub-semnații,

Considerând pictura bizantină și împreună cu dânsa și pe celelalte arte frumoase, ca fiind singurele întru a reprezenta cu splendoare, magnificență și cuvioșia persoanelor celor mari și Sfinte, ale religiunii creștine, și a întreține în popor adevăratul sentiment religios;

Având în vedere că artele frumoase bizantine au fost introduse în biserica noastră Română încă din cele dintâi timpuri ale aparițiunii lor și prin aceasta, deprinderea poporului nostru cu ele și apropierea lor de către artiștii și artizanii noștri români;

Văzând cu durere goana tacită ce se dă acestor arte spre a le scoate de prin biserici, și a le înlocui cu alte nouă și necunoscute poporului nostru;

Văzând marea aflueță de tot felul de icoane străine, cari au inundat țara din toate părțile; Văzând ca prin unele biserici se fac zugăveli și se întrebuințează arhitectura, iar prin casele românilor creștini se introduc icoane cari sunt departe de a înfățișa după cum se vede imaginea Dumnezeirei și chipurile Sfinților din vechea și păzita de Dumnezeu Biserică a Românilor; Văzând că ornamentațiunea bisericii în genere ce se introduce de cât va timp este lipsită aproape și de cerințele artistice și de cele liturgice ale ritualului nostru, și prin urmare departe de a ajuta geniului cultural al poporului român întru dezvoltarea sentimentului său religios și național; Și dară, temându-ne ca nu cumva prin introducerea de noi arte în Biserică și prin casele creștinilor să se zdruncine dreapta credință în popor și în el însuși;

Sfântul Sinod ia dispozițiunile următoare:

1. Prea Sfinții Episcopi eparhioți să supravegheze cu dinadinsul în jurisdicțiune lor, ca pictura, arhitectura și ornamentațiunea, care se va introduce de acum înainte, fie prin bisericile cele vechi fie prin cele noi sau reînnoite, să fie conform stilului bizantin deja în uz în Biserica noastră Română autocefală drept măritoare dela răsărit. 2. Să pună îndatorire preoților și epitropilor tuturor bisericilor ca înainte de a se controla zugrăvirea unei biserici să se prezinte la aprobarea prealabilă a Chiriarhiei tablourile ce au a se introduce în biserică, cu modelurile lor de zugrăveală. Aceeași regulă se va urma și în ceea ce privește arhitectura și ornamentațiunea bisericilor. 3. Să oblige pe preoți a nu primi în biserică spre sfințire decât numai icoane care sunt aprobate și recomandate de Chiriarhie sau eșite din atelierele pictorilor noștri români, cunoscuți și probați cel puțin de doi sau trei Chiriarhi ai țării. Iconele cele nesfințite după ritualul sfintei noastre Biserici se vor scoate cu încetul de prin casele creștinilor prin influența morală a preoților și în locul lor să li se recomande cele autorizate de Chiriarhie.

4. Să ceară autorităților județelor ca să îndatoreze pe primari a respecta și ei din parte-le dispozițiunile de mai sus și a nu îngădui vânzarea de icoane și obiecte sacre în cuprinsul administrațiunii lor, rămâind ca aceste obiecte creștine să li se procure numai prin biserica parohială.
5. Prescurile se vor fabrica numai de femei creștine pioase sau numai de creștini.
6. Abaterea de la dispozițiunea a doua de mai sus, va atrage pentru preoți caterisirea și pentru Epitropi destituirea și darea lor în judecată, spre a despăgubi parohia de suma cheltuită cu pictura, arhitectura și ornamentațiunea contrarie dispozițiunilor Bisericei noastre Române autocefale drept măritoare de răsărit.
7. Biserica a cărei pictură, arhitectură și ornamentațiune s'a făcut contra acestor dispozițiuni este și rămâne închisă.
8. Abaterea de la dispozițiunea a treia se va pedepsi întâiu cu oprire pe trei luni, al doilea cu oprirea pe un an, și al treilea cu caterisirea.

22 Novembre, 1889

(Signed):

Prea Sfinția Sa Iosif Mitropolit Primat
Prea Sfinția Sa Bishop Ghenadie de Râmnic
Prea Sfinția Sa Innocenție de Budzeu
Prea Sfinția Sa Silvestu de Huși
Prea Sfinția Sa Ghenadie de Argeș
Prea Sfinția Sa Parthenie al Dunării de Jos
Prea Sfinția Sa Ieremia Gălățenu
Prea Sfinția Sa Valerian Româncenu
Prea Sfinția Sa Calistrat Berlădenu
Prea Sfinția Sa Innocentie M. Ploeștenu
Prea Sfinția Sa Gherasim Piteștenu
Prea Sfinția Sa Dositeiu Botoșăneniu

The translation of the document issued by the Synod of the Romanian Orthodox Church in 1889 regarding the return to the Byzantine style in icon-painting:

The Decision [Decree] of the Holy Synod of our Holy Autocephalous Orthodox Eastern Church Regarding Icons, Architecture, Painting and Decoration of the Churches in the Entire Country as to How these are to be carried out in the Future.

[22 November, 1889]

Our Holy Autocephalous Orthodox Eastern Church, loyal to the teachings of her Holy founder, and also to her traditions and regulations, has worked in all ways to strengthen the religious sentiment among the people and towards the salvation of their souls. Wishing to keep the gaze and the feelings of her children on God and the Saints, she has opened her gates to decorative arts, and has transmitted to posterity the living icon of the all Holy Persons who are the object of adoration and veneration for all Christian peoples.

The undersigned,

Considering Byzantine painting and, together with it the other decorative arts, as being the only [arts] able to represent with splendour, magnificence and piety the important and Holy Persons of the Christian faith, and to preserve among the people true religious feeling;

Taking into account that the Byzantine decorative arts were introduced in our Romanian Church from the very first time of their creation, the fact that our people have become accustomed to them, and the fact that our Romanian artists and craftsmen have learned them;

Seeing that sadly they are the object of a tacit action of elimination from the churches, and of a replacement by new arts unknown to our people;

Seeing the large influx of all types of foreign icons which have flooded the country from everywhere;

Seeing that in some churches there are paintings and architecture, and that in Romanian Christians' houses icons are introduced, which are far from depicting appropriately the image of God and Saints [as they are supposed to be] in the old and God protected Church of the Romanians;

Seeing that in general the Church decoration which began to be introduced at the same time almost fails to meet the artistic and liturgical requirements of our rite, and therefore they are far from helping the cultural genius of the Romanian people to develop its religious and national sentiment;

And fearing that the introduction of new arts in the Church and in Christian homes could shake the right faith and belief in them;

The Holy Synod takes the following decisions:

1. Their Graces the Eparchial Bishops ought to supervise thoroughly that the painting and decoration to be carried out under their jurisdiction from now on, either in old, or in new, or renewed churches, is to follow the Byzantine style already in use in our Holy Autocephalous Orthodox Eastern Church
2. They [ought] to ask the priests and the officers [*epitropii*] of all churches, before agreeing on a Church-painting contract, to submit for approval to the Diocese the [list of] paintings which are proposed to be made, as well as their models
3. They [ought] to compel the priests to accept for blessing in the church only those icons which have been approved and recommended by the Diocese, or made in the workshops of our Romanian renowned painters for whom at least two or three Bishops

of the country can provide a guarantee. The icons which have not been blessed according to the ritual of our Holy Church will be gradually removed from Christian homes through the moral influence of the priests and, instead, those which have been approved by the Diocese will be recommended

4. [They ought] to require the administrative authorities of the counties to ask the mayors also to obey the above dispositions, and not to allow the selling of icons and sacred objects in the territory of their administration; these Christian objects to be purchased only through the parochial church

5. The *prosphora* (*prescure* - *antidoron*) are to be made only by pious Christian women or only by Christians

6. The breaking of the above dispositions will incur *caterisirea* [defrocking] for the priests, and dismissal for the *epitropi*, and the suing in Court later for recovery for the parish of the sum spent on the painting, architecture and decoration contradictory to the dispositions of the Holy Synod of our Holy Autocephalous Orthodox Eastern Church

7. The Churches in which the painting, architecture, and decoration were made in contradiction to these dispositions will be closed

8. The breaking for the first time of the third disposition will be punished with suspending [the priest from serving in the church] for three months, for the second time for one year, and for the third time with defrocking.

22 November, 1889

(Signed):

His Holiness the Prime Metropolitan Iosif

His Grace Bishop Ghenadie of Râmnic

His Grace Bishop Inocenție [of] Budzeu

His Grace Bishop Silvestu of Huși

His Grace Bishop Ghenadie of Argeș

His Grace Bishop Parthenie of the Lower Danube

His Grace Bishop Ieremia of Galatzi

His Grace Bishop Valerian of Romanați
His Grace Bishop Calistrat of Bârlad
His Grace Bishop Innocentie M. of Ploiești
His Grace Bishop Gherasim of Pitești
His Grace Bishop Dositeiu of Botoșani

Appendix C

Illustrations

Fig. 1. The original icon of the Mother of God and the Child painted by St Luke, in St Mark [Syriac] Church in Jerusalem, first century; illustration based on a photograph taken by David Sparrow in September 2003 when we went there on the occasion of a group visit.

Fig. 2. *Christ as the Good Shepherd*, Catacomb of San Callistos [Saint Callixtus]. Crypt of Lucina, Rome, about 200-250. Andre Grabar, *The Beginnings of Christian Art*. 200-395, Thames and Hudson Edition, 1967, illustration and caption p. 31 (fig. 29 in that book).

Fig. 3. *Bust of Christ* (The first known image of the bearded Christ), Catacomb of Commodilla, Rome, fourth century; *ibid.*, illustration and caption p. 216 (figure 237).

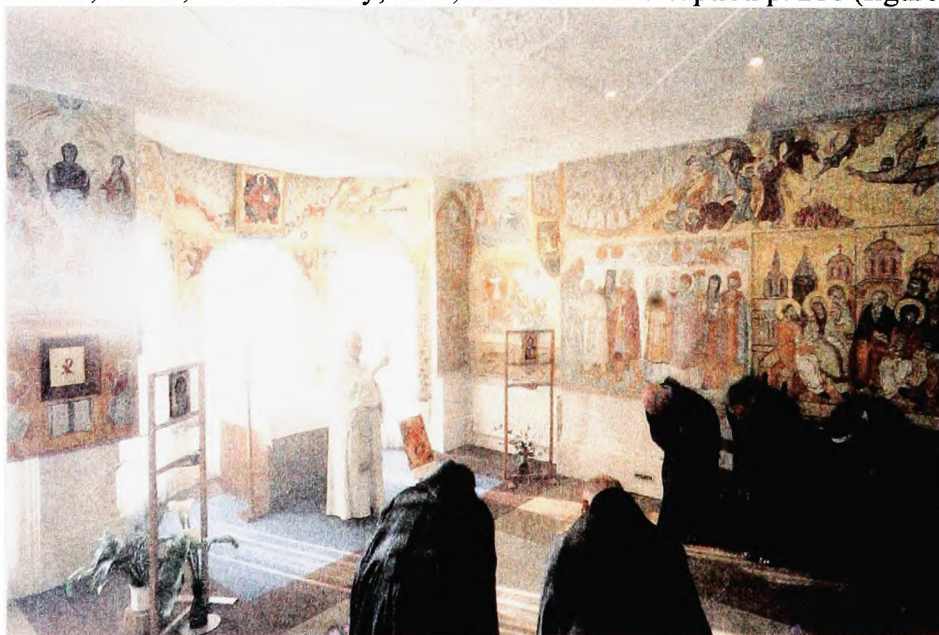

Fig. 4. Sister Joanna Reitlinger's wall paintings in the *Chapel of Our Lady and All Angels*, 1973-1974, Monastery of Christ the Saviour in Hove, UK. Post card issued by the Community of the Servants of the Will of God of the monastery.

Fig. 5. The icon of *Troitsa* [Holy Trinity], Andrei Rublev (of Radonezh), 1425, tempera on panel, 142x114 cm, Tretyakov Gallery, Moscow; Georgii Karlovich Vagner and Alina Sergeevna Kukles, *Andronikov Monastyr: fotoalbom*, Iskusstvo Publishing House, Moscow, 1972, illustration p. [120], caption p. [122], (figure 18 in that album).

Fig. 6. *Virgin and Child with Saints John the Baptist and Dominic* (the central part of San Pietro Martire Triptych), San Marco Museum, Florence, 1428-1429; tempera on wood panel, 137x168 cm, by Fra Angelico, in John Pope-Hennessy, *Fra Angelico*, Phaidon, London, 1974, Plates 11 and 12 a, b, Fig. 3; a detailed description on p. 9 in that book.

Fig. 7. *Annunciation*, Diocesan Museum, Cortona, tempera on wood panel, 175x180 cm, by Fra Angelico, in Pope-Hennessy, *ibid.*, Plate 13; a description on pp. 9-10 in thatbook.

Fig. 8. *Curtea de Argeș* Monastery; the Diocesan Cathedral. Foundation of the *voivode* Basarab the First, 1350. Royal necropolis; Baron, Mărculescu-Popescu, Andreescu et al., *România. Schituri, Mănăstiri, Biserici*, p. 56; caption p. 57.

Fig. 9. *Curtea de Argeș* Monastery, 1350, in Diaconescu, *Biserici și mănăstiri ortodoxe*, illustration and caption p. 57.

Fig. 10. The votive painting: the *Kneaz Căndea Lațcu*, his wife *Nistora*, and other members of the family who rebuilt *Streisângeorgiu Church* in 1408-1409; originally it was built in the twelfth century, Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, 2000; the illustration (black and white), on the third page from the special section following p. 64, the explanation on p. 83.

Fig. 11. *Împărtășania Sfinților Apostoli* [Communion of the Apostles], *Biserica Sfântul Nicolae* [St Nicholas Church], *Curtea de Argeș*, 1350, Drăguț, *Romanian Art: Prehistory, Antiquity...*, vol. 1, illustration and caption p. 117; commentary p. 116.

Fig. 12. *The Discovery of the Holy Cross*, detail, St Helen, *Sânta Mărie Orlea* (*Sântămărie Orlea*), Hunedoara County, 1311-1314, by Master Teofil, *ibid.*, illustration and caption, p. 121.

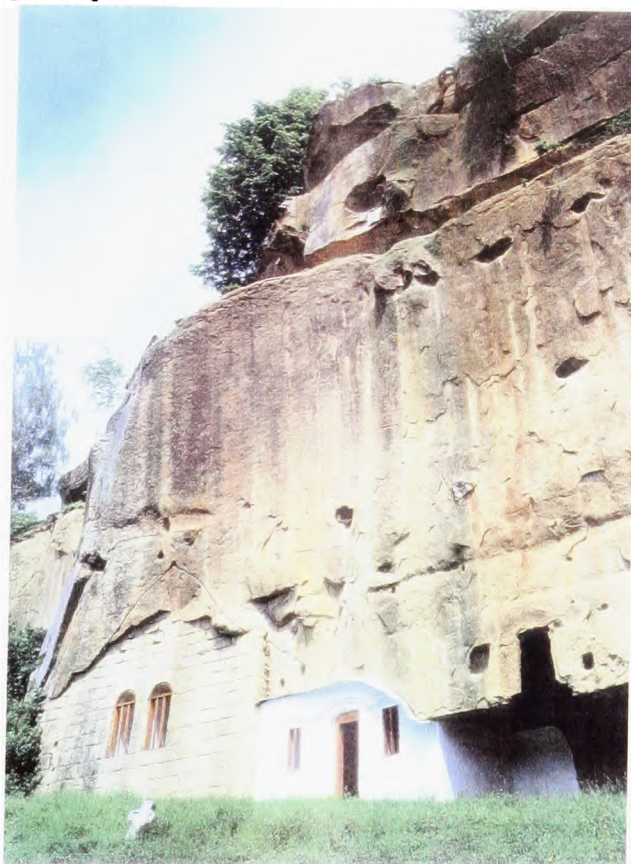

Fig. 13. *The Hermitage Corbii de Piatră*, first half of the fourteenth century, Baron, Mărculescu-Popescu, Andreescu et al., *România. Schituri, Mănăstiri, Biserici*, p. 26; caption p. 27.

Fig. 14. Interior of *The Hermitage Corbii de Piatră*, first half of the fourteenth century, *ibid.*, both illustration and caption p. 27.

Fig. 15. *Sfânta Treime* [The Holy Trinity], fresco in *pronaos*, Cozia Monastery, 1391, Vaida, *Mănăstirea Cozia. Ieri și astăzi* [Cozia Monastery. Yesterday and Today], Editura Episcopiei Râmnicului și Argeșului, lacking place, 1983, p. 15.

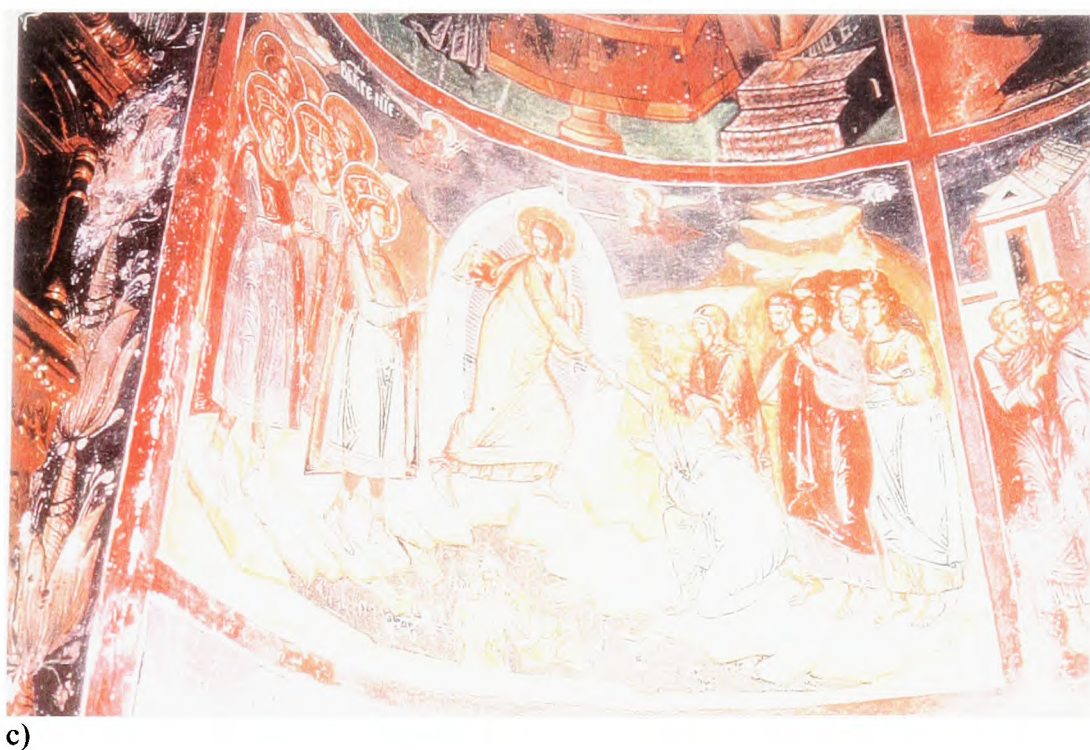

Fig. 16. a, b, c. The Church and the frescoes in the nave and the apse, *Cozia Monastery*, 1391, Diaconescu, *Biserici și mănăstiri ortodoxe*, illustrations and caption p. 78.

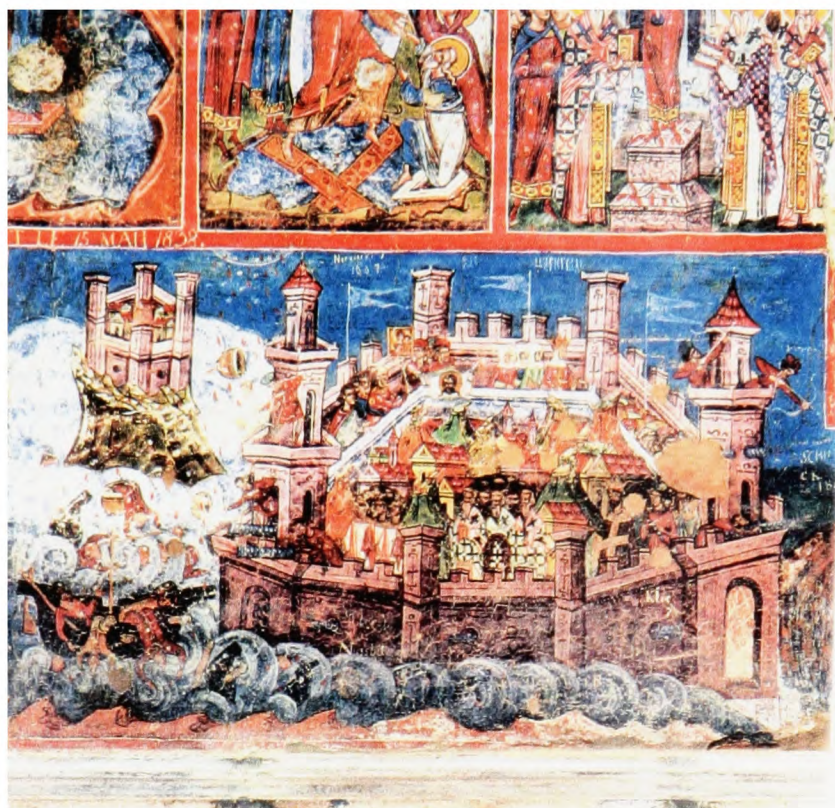
Fig. 17. The frescoes in Stephen the Great's side chapel [*Paraclis*], eastern wall, *Bistrița* Monastery, 1498, Bălan, *Mănăstirea Bistrița*, lacking p. no.1.

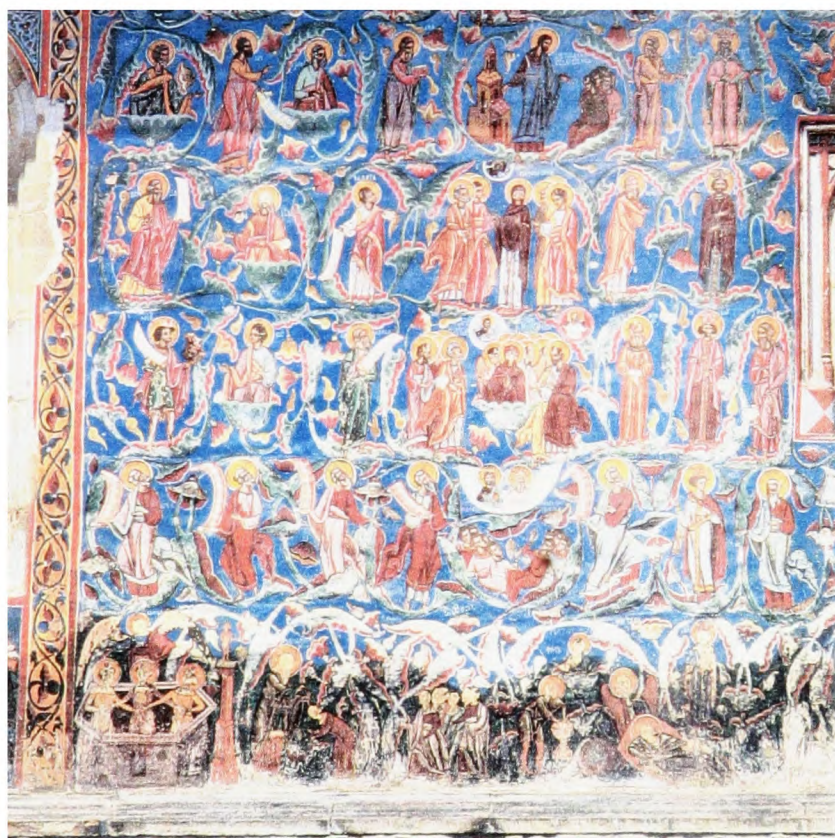
Fig. 18. Exterior frescoes of *Arbore* Monastery's church, 1503; Baron, Mărculescu-Popescu, Andreescu et al., *România. Schituri, Mănăstiri, Biserici*, p. 38, caption p. 39.

Fig. 19. Exterior frescoes of *Humor* Monastery's church, 1535; *ibid.*, p. 38; caption p. 39.

a)

b)

Fig. 20. a, b. Exterior frescoes of *Moldovița* Monastery's church, 1535; *ibid.*, illustration and caption p. 34.

Fig. 21. Exterior frescoes of *Voroneț* Monastery's church, ca. 1547; *ibid.*, p. 32, caption p. 33.

Fig. 22. Exterior frescoes of *Voroneț* Monastery's church; ca. 1547, Diaconescu, *Biserici și mănăstiri ortodoxe*, illustration and caption p. 132. The blue colour specific to the exterior frescoes of *Voroneț* Monastery changes depending on the weather. I have included a photograph taken in the summer, and one in the winter to show the big difference in nuances.

Fig. 23. Exterior frescoes, Voroneț Monastery's Church, details: a) *The Judgement Day* (detail: The Heaven), and b) *The Scale of Justice*; ca. 1547, Baron, Mărculescu-Popescu, Andreescu et. al., *România. Schituri, Mănăstiri, Biserici*, illustration and caption p. 33.

a)

b)

c)

Fig. 24. Sucevița Monastery, ca. 1585. (a) The Church, Obolensky, *The Byzantine Commonwealth. Eastern Europe, 500-1453*, fig. 41 (b, c) the exterior frescoes, Internet site: monasteries/romania/encyclopedia/romania/cities.html.

Fig. 25. *Fecioara și Pruncul* [The Virgin and the Child], *Vălenii* Church of Monastery of *Văratec*, Neamț County, sixteenth century; tempera on wood, 92.5x72.5 cm, Voinescu, “The Post-Byzantine Icons of Wallachia and Moldavia”, p. 383, caption p. 382.

Fig. 26. *Deesis* [Christ enthroned] from *Humor* Monastery, Suceava County, tempera on wood, 106x81 cm, sixteenth century, *ibid.*, illustration and caption p. 396.

Fig. 27. *Virgin and Child*, Humor Monastery, tempera on wood, 106x81 cm, sixteenth century, *ibid.*, illustration and caption p. 395.

Fig. 28. *Sfântul Ioan adus în fața Episcopului* [St John Brought Before the Diocesan], The Church of *Sf. Ion cel Nou* [St John the New Church], Suceava town and county, small panel, perhaps from the coffin that enshrines the relics of St John the New, fifteenth or sixteenth century, *ibid.*, illustration and caption p. 384.

Fig. 29. *Virgin Hodegetria and Child*, Monastery of *Bistrița*, Vâlcea County; tempera on wood, 124x107 cm; 1513. Now in the Museum of Romanian Art, Bucharest, *ibid.*, p. 381, caption p. 380.

Fig. 30. The *Virgin Hodegetria and Child*, Monastery of *Govora*, Vâlcea County, ca. 1530, tempera on wood, 109x73 cm. Now in the Museum of Romanian Art, Bucharest, *ibid.*, p. 385, caption p. 384.

Fig. 31. St. Archangel Michael, *Curtea de Argeș* Monastery, 1526, fresco by Dobromir of Târgoviște, 256x126 cm. Now in the Museum of Romanian Art, Bucharest, *ibid.*, illustration p. 386, caption p. 387.

Fig. 32. St Demetrius *Curtea de Argeș* Monastery, 1526, fresco by Dobromir of Târgoviște, 265x120 cm. Now in the Museum of Romanian Art, Bucharest; *ibid.*, illustration and caption p. 387.

a)

b)

c)

Fig. 33. a, b, c; The votive painting representing Mircea cel Bătrân [the Old] and his family Petru, Marcu, Roxanda, the chapel of the Infirmary (*Bolnița*), *Cozia* Monastery, Argeș County, 1542-1543, by David and his son Radoslav; Vaida, *Mănăstirea Cozia*, p. 16.

Fig. 34. Frescoes in the chapel of the Infirmary, *Cozia Monastery*, 1542-1543, by David and his son Radoslav; the painting represents Spatharus Stroe and Cantacuzino family, *ibid.*, p. 17.

Fig. 35. *Închinarea la templu* [Presentation to the Temple], *Snagov Monastery* (*pronaos*), 1563, probably by Dobromir of Târgoviște school; Drăguț, *Romanian Art: Prehistory...*, vol. 1, illustration and caption, p. 286.

Fig. 36. Princess *Chiajna*, *Snagov Monastery*, *naos*, 1563, *ibid.*, illustration and caption, p. 287.

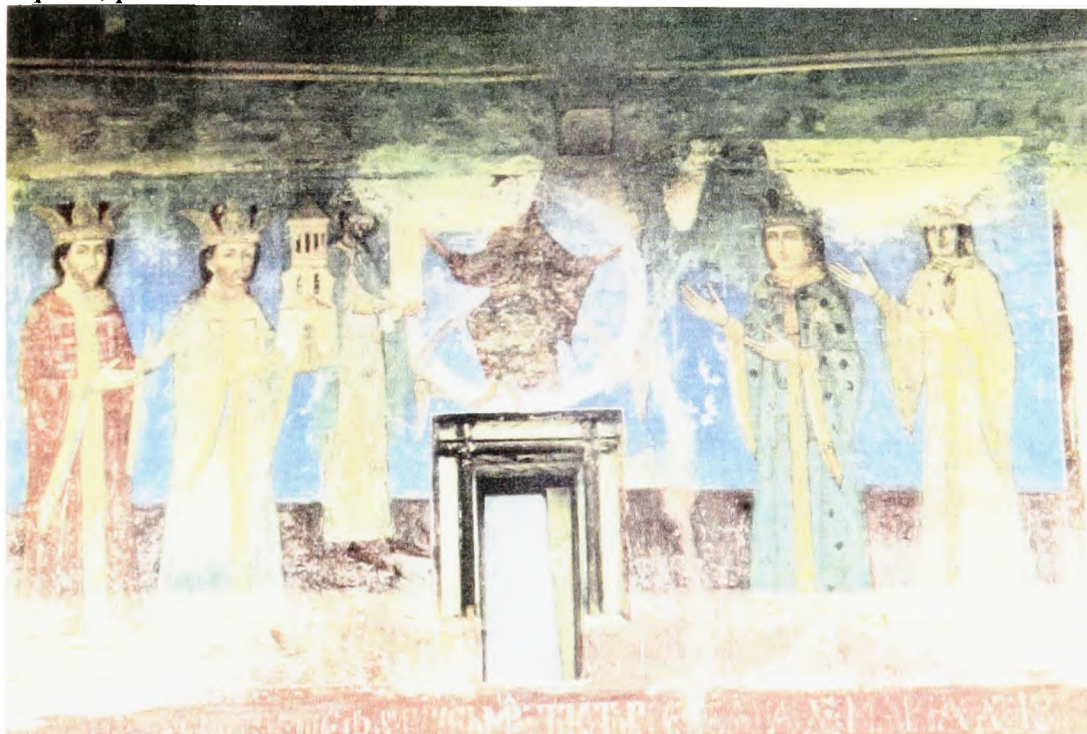

Fig. 37. The votive painting from the bell tower; it represents Stephen the Great and Petru Rareș with their wives, *Bistrița Monastery*, 1541; Bălan, *Mănăstirea Bistrița*, lacking p. no.

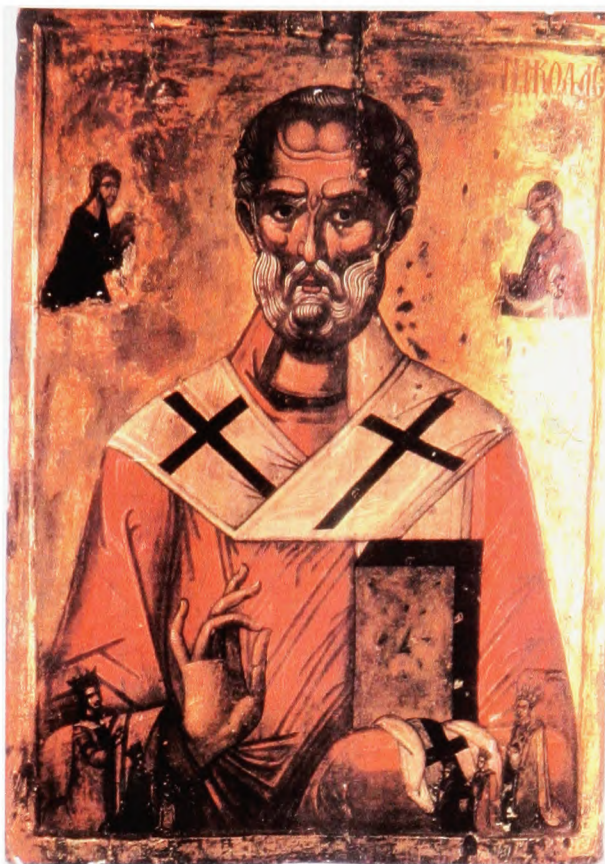

Fig. 38. *St Nicholas*, tempera on wood, 96x67 cm, *Curtea de Argeș Monastery*, 1512, Voinescu, “The Post-Byzantine Icons”, p. 389, caption p. 388. Now in the museum of *Antim Monastery*, Bucharest.

Fig. 39. One of the apostles surrounding Christ in the Last Supper, *Târgușor Church*, Prahova County, fresco, total measurement 62x240 cm, sixteenth century, *ibid.*, both illustration and caption p. 388.

Fig. 40. *Coborîrea de pe cruce (cu cîitorii)* [Descent from the Cross (with Donors)], *Curtea de Argeș*, tempera on wood, 67.5x44.5 cm, early sixteenth century, *ibid.*, p. 391, caption, p. 390. Now in the Museum of Romanian Art, Bucharest.

Fig. 41. Detail of Fig. 40.

Fig. 42. *Judecata de pe urmă* [The Last Judgement]. Turks and Tartars going to Hell; fresco in St George Church, Voroneț, ca. 1547, attributed to painter Marcu; Drăguț, *Romanian Art: Prehistory...*, vol. 1, illustration and caption, p. 281.

a)

b)

43. (a) The Church and (b) exterior fresco *The Judgement Day* of Hurezu Monastery, Vâlcea County, built and painted 1690-1694 by iconographers from the local painting school; Baron, Mărculescu-Popescu, Andreescu et al, *Schituri, Mănăstiri, Biserici*; illustration and caption, p. 51.

Fig. 44. The votive painting (fresco) with the Prince Constantin Brâncoveanu and his family, *Hurezu Monastery*, 1690-1694, local painting school; Diaconescu, *Biserici și mănăstiri ortodoxe*, illustrations and caption p. 74.

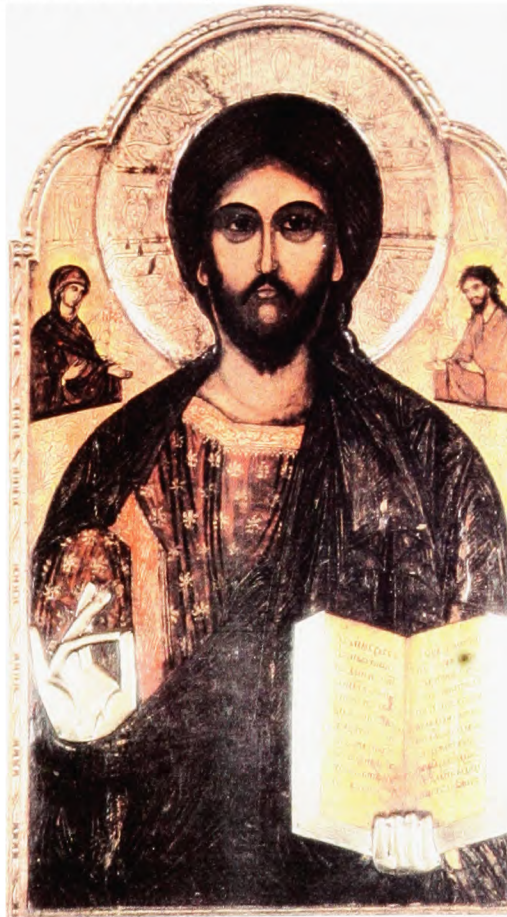

Fig. 45. *Deesis*, *St. Teodori's Church* in Iași, tempera on wood, 110x90 cm, seventeenth century, by Grigorie of Bierilești; Voinescu, "The Post-Byzantine Icons", p. 401, caption p. 400.

Fig.46. St *Paraskevi*, *Bălănești*, Vâlcea County, tempera on wood, 83x66 cm, seventeenth century, *ibid.*, illustration and caption p. 400. Now in the Museum of *Horezu* Monastery.

Fig. 47. *Sfântul Gheorghe omorând balaurul* [St George Killing the Dragon], *Viforâta* Monastery, tempera on wood, seventeenth century (ca. 1631), by Mavros; *ibid.*, illustration p. 408, caption p. 409.

Fig. 48. The *Deesis* icon, *Vălenii*, Prahova County, tempera on wood, 72x46cm, seventeenth century; *ibid.*, p. 399, caption p. 398. Now in the Museum of Romanian Art, Bucharest.

Fig. 49. General view of the precinct of *Polovragi* Monastery, founded by Danciul Pârâianu in 1648, Archimandrite Veniamin Micle, *Mănăstirea Polovragi*, Editura Mitropoliei Olteniei, Craiova, 1987, illustration and caption p. 29.

Fig. 50. Archimandrite Ioan, the painter of the church in *Polovragi* Monastery, fresco to the south of the *pronaos*, seventeenth century, *ibid.*, illustration and caption p. 41.

Fig. 51. *Icoanele împărătești* [The Royal Icons], *Biserica Mănăstirea* [the Monastery Church] in *Râmnicu Sărat*, Buzău County, built in 1697 by Spatharus Mihai Cantacuzino, painted by Pârnu Mutu; Diaconescu, *Biserici și mănăstiri ortodoxe*, illustrations and caption p. 52.

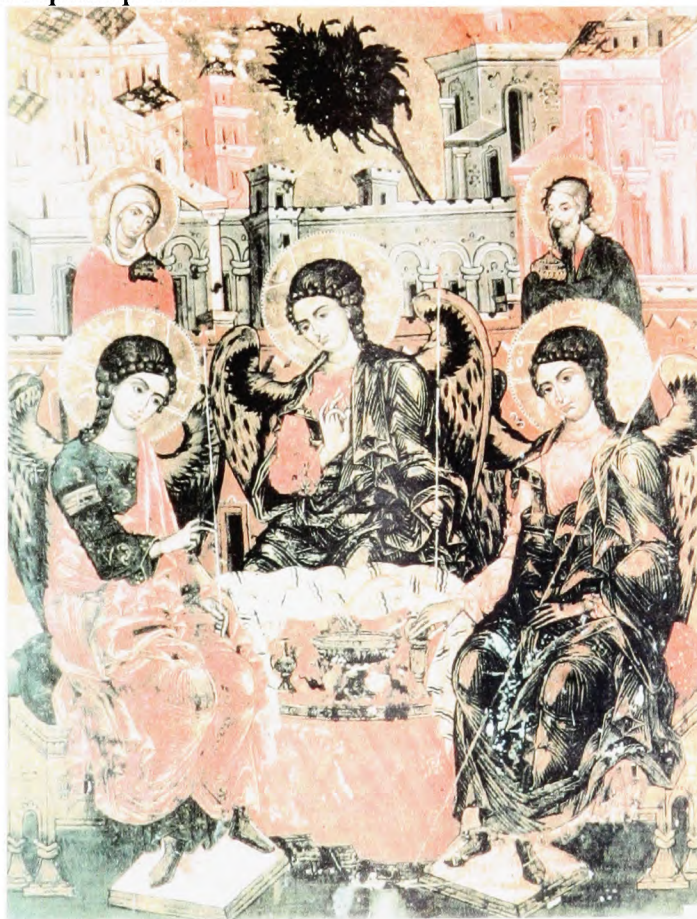

Fig. 52. *The Supper at Mamre* [Mamvri], a fragment from a fresco, *Sinaia Monastery*, Prahova County, seventieth century, by Pârnu Mutu; *ibid.*, illustrations and caption p. 38.

Fig. 53. The Virgin and Child, *Polovragi* Monastery, fresco in the *naos*, seventeenth century, by Archimandrite Ioan; Micle, *Mănăstirea Polovragi*, illustration and caption p. 27.

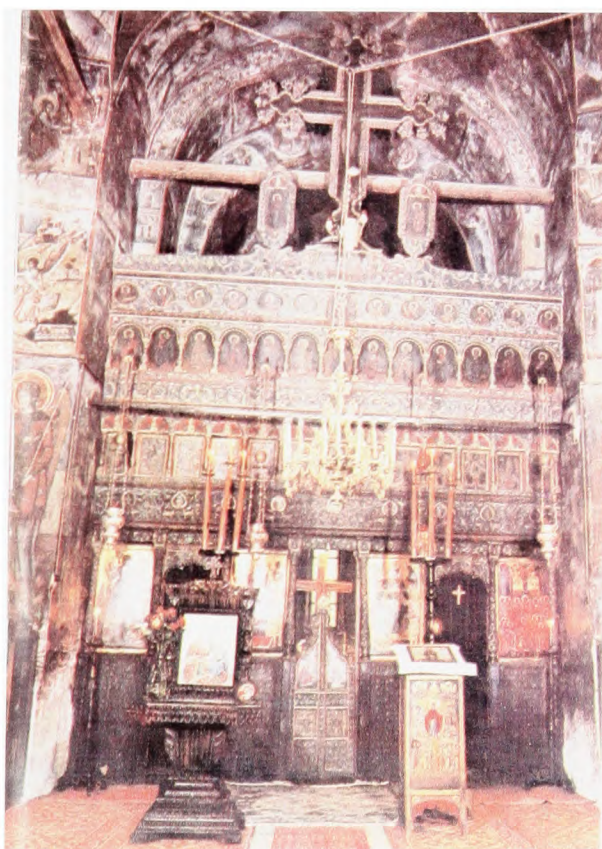

Fig. 54. *Iconostasis*, *Polovragi* Monastery, wood, seventeenth century, by Archimandrite Ioan; *ibid.*, illustrations and caption p. 25.

Fig. 55. Fresco with the founders, Infirmary, *pronaos*, Polovragi Monastery, 1732; *ibid.*, illustration and caption p. 40.

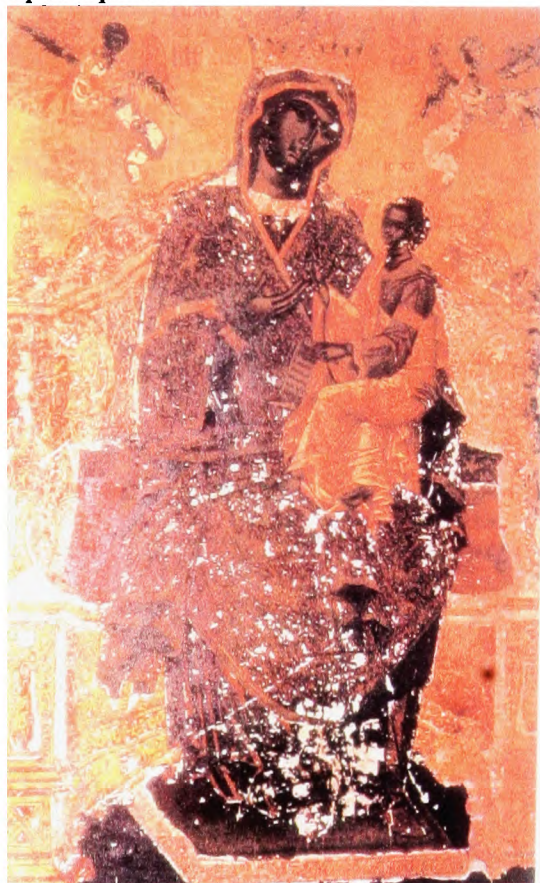

Fig. 56. *Virgin and Child*, Hurezu Monastery, tempera on wood, 98x62 cm, ca. 1700; Voinescu, "The Post-Byzantine Icons," illustration and caption p. 410. Now in the Museum of Hurezu Monastery.

Fig. 57. *Sts Constantine and Helena with Donors*, tempera on wood, 98x62 cm, ca. 1700; Voinescu, *ibid.*; illustration and caption p. 410. Now in the Museum of *Hurezu Monastery*.

Fig. 58. *Sts Constantine and Helena*, *Hurezu Monastery*, tempera on wood, 112x75 cm, from the first iconostasis in the church, end of seventeenth century; *ibid.*, illustration and caption p. 407. Now in the Museum of *Hurezu Monastery*.

Fig. 59. The *Deesis* icon from *Hurezu*, tempera on wood, 112x76cm, from the first iconostasis in the church, end of seventeenth century, *ibid.*, illustration and caption p. 403. Now in the Museum of the Monastery of *Hurezu*.

Fig. 60. Sts Constantine and Helena (the cross has Christ on it), fresco from *Hurezu Monastery*, seventeenth century; Ion Micle and Radu Florea, *Hurezi*, Editura Meridiane Bucharest, 1989, l. p. no; fig. no. 90 in the book.

Fig. 61. *Sts Constantine and Helena* (Elevation of the Cross – Christ is not on the cross), fresco, *Hurezu Monastery*, seventeenth century; *ibid.*, l. p. no.; fig. 142 in the book.

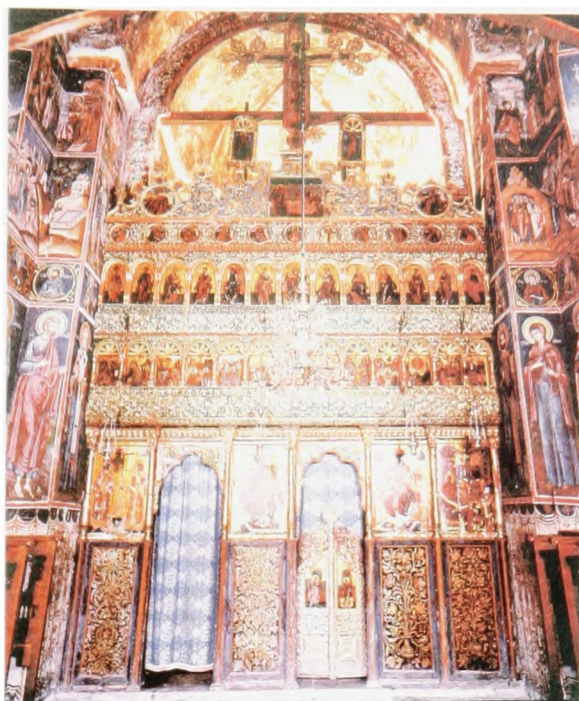

Fig. 62. Fresco surrounding the *catapeteasma* [iconostasis] carved in wood and gilt, Hurezu Monastery, mural painting in Byzantine style by Constantinos and his apprentices, seventeenth century, Diaconescu, *Biserici și mănăstiri ortodoxe*, illustration and caption p. 75.

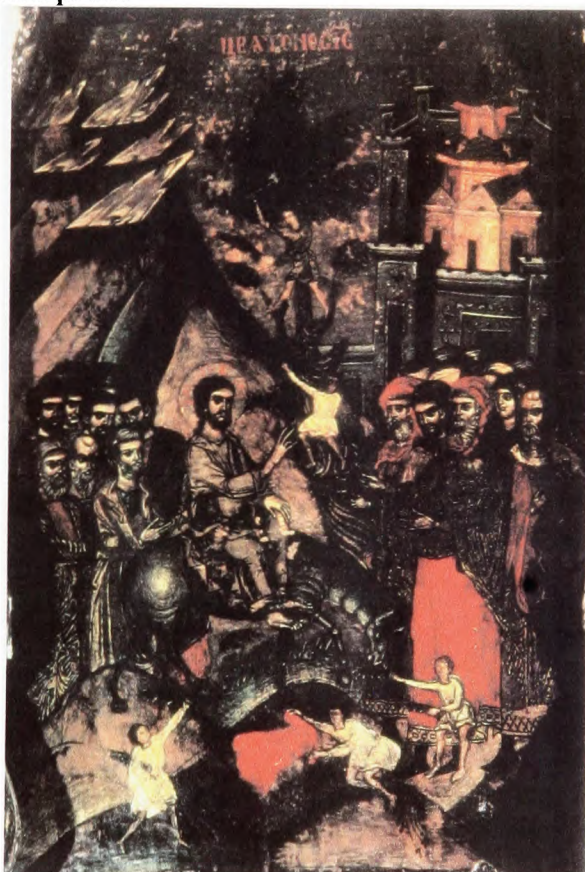

Fig. 63. Entry into Jerusalem, from the iconostasis of the Metropolitan Church, Târgoviște, Dâmbovița County, tempera on wood, 36x28, ca. 1707- 1709, Voinescu, "The Post-Byzantine Icons," illustration p. 411, caption p. 410. Now in the Museum of Romanian Art, Bucharest.

Fig. 64. External frescoes, *Zamfira Monastery*, 1856-1857; by Nicolae Grigorescu; Baron, Mărculescu-Popescu, Andreescu et. al, *Schituri, Mănăstiri, Biserici*, illustrations and caption p. 61.

Fig. 65. *Sfântul Gheorghe* [St George], a fragment from the interior fresco, *Agapia Monastery*, 1858-1861, by Grigorescu; Diaconescu, *Biserici și mănăstiri ortodoxe*, illustrations and caption p. 146.

Fig. 66. *Simeon și Levi salvând pe sora lor Dina răpită de Sichem și de regele Hemor* [Simeon and Levi rescuing their sister Dinah kidnapped by Shechem and the King Hamor], 1848, by Gheorghe Tătărescu; Tănăsescu, Popescu, and Panaite, *Gheorghe M. Tătărescu 1818-1894*, illustration and caption p. 16.

Fig. 67. *Deșteptarea României* [Awaking of Romania], 1849, by Tătărescu; *ibid.*, illustration and caption p. 21.

Fig. 68. *Autoportret* [Self-Portrait] Tătărescu, oil painting on pasteboard, 15x12 cm, no dated [ca. 1881]; *ibid.*, illustration and caption p. 5.

IN ACEASTĂ CASĂ A LOCUIT
ȘI A CREAT TIMP DE 40 DE ANI
PICTORUL GHEORGHE M TĂTĂRESCU
1820 - 1894 UNUL DIN FONDATORII
PRIMEI ȘCOLI DE ARTE FRUMOSE
DIN BUCUREȘTI 1864 LUPTĂTOR
PENTRU PROGRES ÎN ARTĂ CULTURĂ
ȘI ÎN VIAȚA SOCIALĂ.

Fig. 69. Gheorghe Tătărescu Museum, the commemorative inscription; 1953, my photograph, summer 2002.

Fig. 70. *Sfânta Fecioară cu Pruncul* [The Holy Virgin and the Child]; *Biserica Sfântul Spiridon cel Nou* [St. Spiridon the New Church], Bucharest, 1858, by Tăttărescu; Tănăsescu, Popescu, Panaite, *Gheorghe M. Tăttărescu 1818-1894*, illustration and caption p. 43.

Fig. 71. *Ghighiu Monastery, Prahova County, founded 1814 by the heagumen Arsenie, painted in 1864 by Tăttărescu; Baron, Mărculescu-Popescu, Andreescu et al., *România. Schituri, Mănăstiri, Biserici*, illustrations and caption p. 61 (b).*

Fig. 72. *Iconostasis, Ghighiu Monastery, 1864, by Tăttărescu; Diaconescu, *Biserici și mănăstiri ortodoxe*, illustrations and caption p. 36.*

Fig. 73. *Iconostasis*, detail, *Ghighiu Monastery*, 1864; Tănăsescu, Popescu, and . Panaite, *Gheorghe M. Tăttărescu 1818-1894*, illustration and caption p. 46.

Fig. 74. *Iconostasis*, detail, *Ghighiu Monastery*, 1864; *ibid.*, illustration and caption p. 47.

Fig. 75. *Izvorul Tămăduirii* [The Healing Spring], icon of the feast of the monastery's church, detail, *Ghighiu Monastery*, 1864; *ibid.*, illustration and caption p. 44.

Fig. 76. St *Dimitrie*, Biserica Albă [White Church], Bucharest, 1873, by Tătărescu; my photograph, 2003.

Fig. 77. St *Haralambie* [Haralambus], Biserica Albă, Bucharest, 1873, by Tătărescu; my photograph, 2003.

Fig. 78. *Înălțarea* [Ascension]; Capela Azilului Sf. Elena [The Chapel of Princess Helena Retreat Home], Bucharest, 1877, by Tătărescu; Tănăsescu, Popescu, and Panaite, *Gheorghe M. Tătărescu 1818-1894*, p. 42.

Fig. 79. *Pantocrator* [Pantokrator], *Capela Azilului Sf. Elena*, Bucharest, 1877, by Tătărescu; ibid., illustration and caption, p. 13.

Fig. 80. The Royal [door] icon, *Archangel Michael*, *St. Vineri Church*, Ploiești, Prahova County, 1880, by Tătărescu; ibid., illustration and caption p. 40.

Fig. 81. The Royal [door] icon, *Archangel Gabriel*, *St. Vineri Church*, Ploiești, 1880, by Tătărescu; ibid.; illustration and caption p. 41.

Fig. 82. *Pantokrator*; *Paraclisul* [the side chapel] of the Monastery in *Câmpulung Muscel*, Argeş County, by Tătărescu, 1860-1861; ibid., illustration and caption, p. XIII.

Fig. 83. The 'Royal [door] icon' *Fecioara Maria cu Pruncu* [The Virgin and the Child]; the side chapel, the Monastery in *Câmpulung Muscel*; 1860-1861, by Tătărescu; ibid., illustration and caption, p. XV.

Fig. 84. *Pantokrator*, St Nicholas Church, Titu Town, Dâmbovița County, fresco in oil, Tătărescu's anonymous pupil, middle nineteenth century, restored in 1999 by Nicolae Dascălu from Târgoviște; my photograph, summer 2001.

a)

b)

c)

Fig. 85. *Mănăstirea dintr-un lemn* [One Piece of Wood Monastery], Vâlcea County, founded at the end of the sixteenth century; a) general view; b) icons, tempera on wood, 1684, by Constantinos and Ioan; Diaconescu, *Biserici și mănăstiri ortodoxe*, illustrations and caption p. 70;

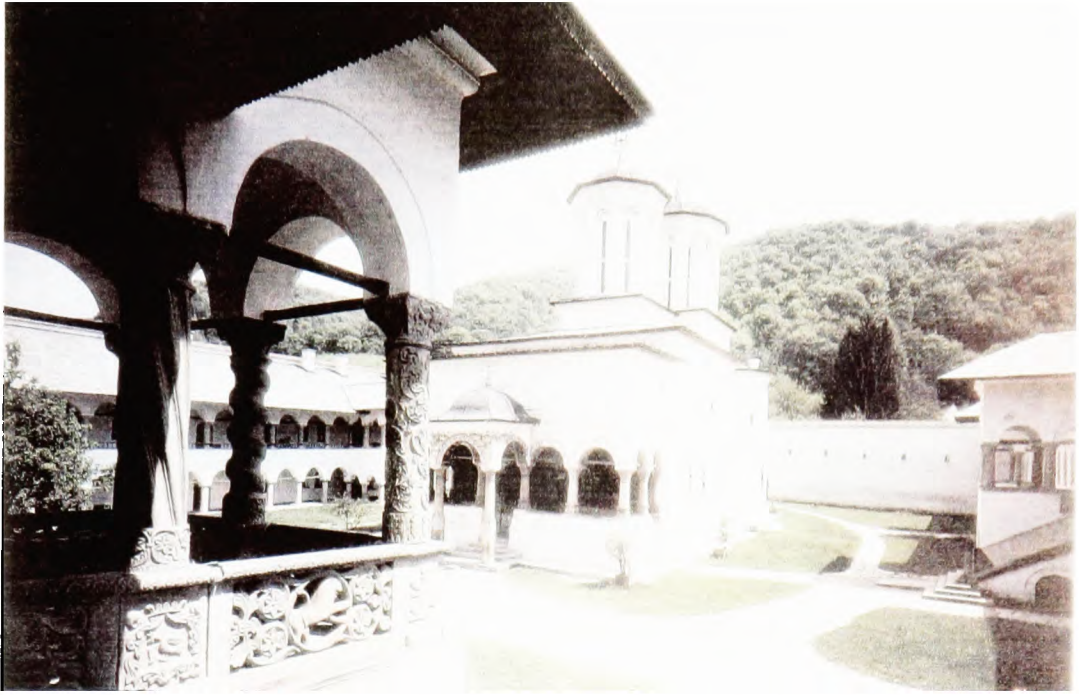
Fig. 86. *Bistrița* Monastery, Suceava County, founded in 1402 by Alexandru cel Bun; my photograph, 2001.

Fig. 87. St. Anna holding the Holy Virgin as a child, *Bistrița* Monastery, Suceava County, icon received by received by Ana, Alexandru cel Bun's wife, from Manuel Paleolog as a gift in 1404; Bălan, *Mănăstirea Bistrița*, illustration and caption on the page facing p. 8.

Fig. 88. *Trei Ierarhi* [Three Hierarchs Monastery], Iași, built 1637-1639, consecrated by Metropolitan Varlaam; my photograph, 2002.

a)

b)

Fig. 89. a) *Hurezu Monastery*, built in 1690-1694 by Constantin Brâncoveanu; b) votive painting in fresco technique by the local painting school; Diaconescu, *Biserici și mănăstiri ortodoxe*, illustrations and caption p. 74.

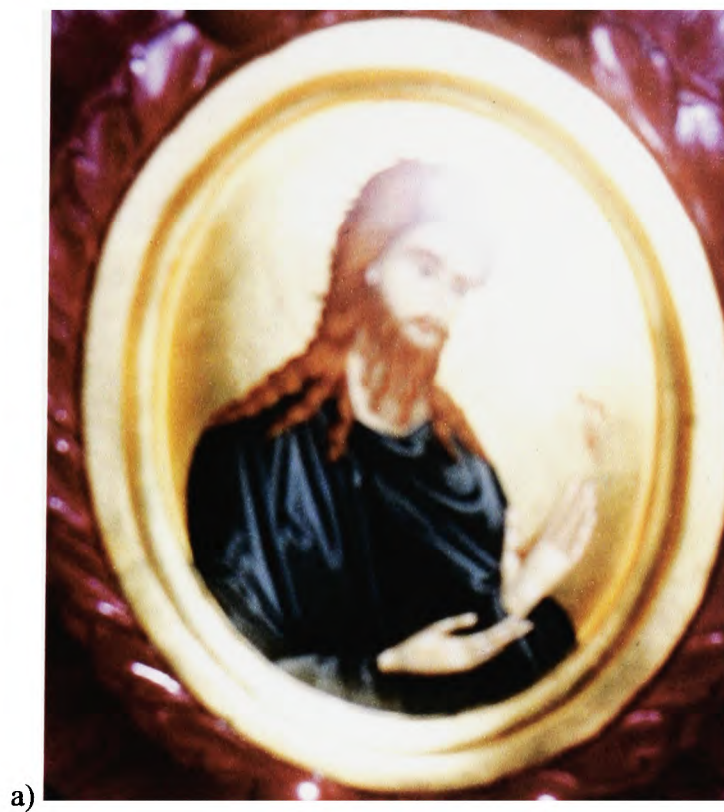
Fig. 90. *Căldărușani* Monastery, built in 1637-1638 by Prince Matei Basarab; my photograph 2001.

Fig. 91. *Brâncoveanu* Monastery, *Sâmbăta de Sus*, founded in 1656 by Preda Brâncoveanu; rebuilt in 1936, restored in present form in 1962; Diaconescu, *Biserici și mănăstiri ortodoxe*, illustration and caption p. 107.

Fig. 92. *Galata* Monastery, Iași County, a foundation of Petru Șchiopul (1578-1579;1582-1591): the first church (which collapsed) built in 1579, the second church, still standing, built in 1584; *a* and *b*) general view; *c*) fresco with the scene of Nativity from the Cemetery Chapel *Sfinții Atanasie* and *Chiril* [Atanasius and Cyril] belonging to *Galata* Monastery, painted in the 1990s by iconographers from the local school and Three Hierarchs Monastery; my photograph, 2002.

a)

b)

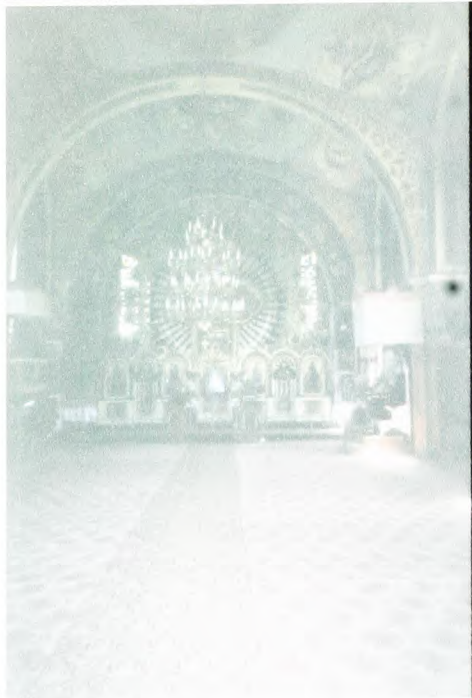
Fig. 93. a, b) Icons from the *Sfinții Anastasie and Chiril* Church of the monastery where the icon-workshop is; 2001, by Sister Oana Donose.

a)

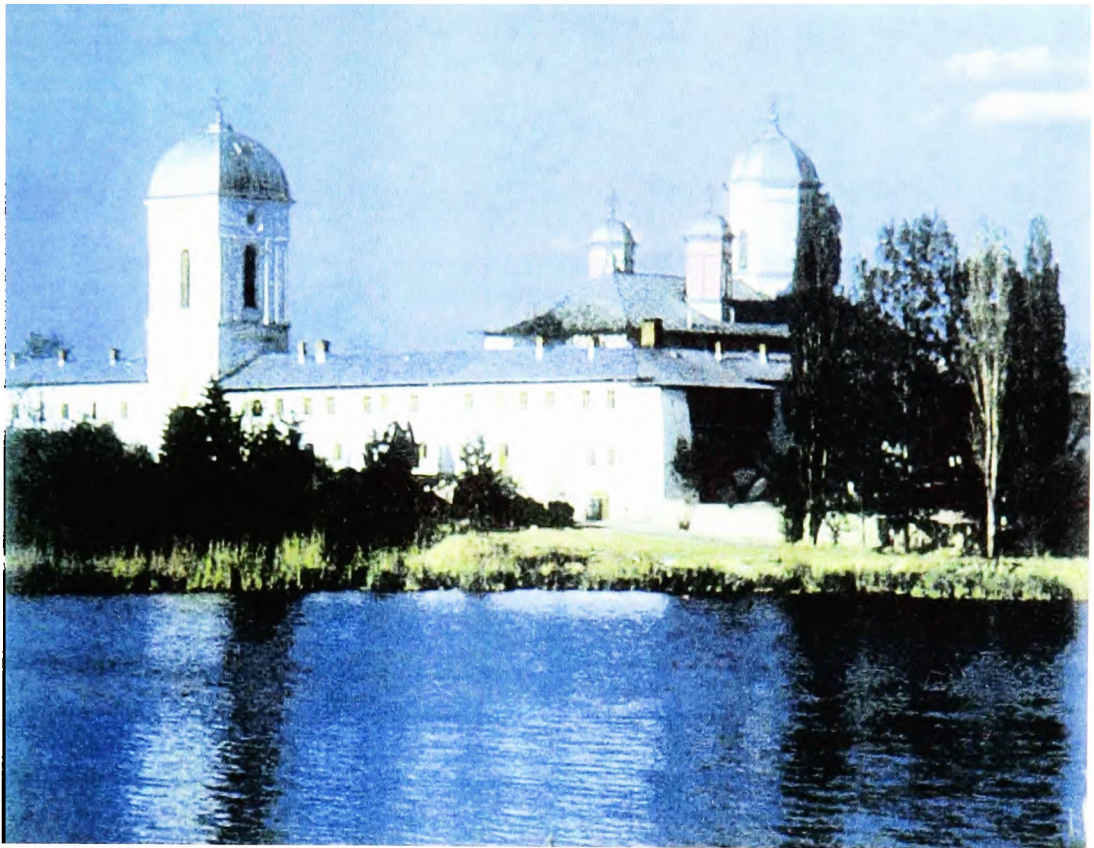
b)

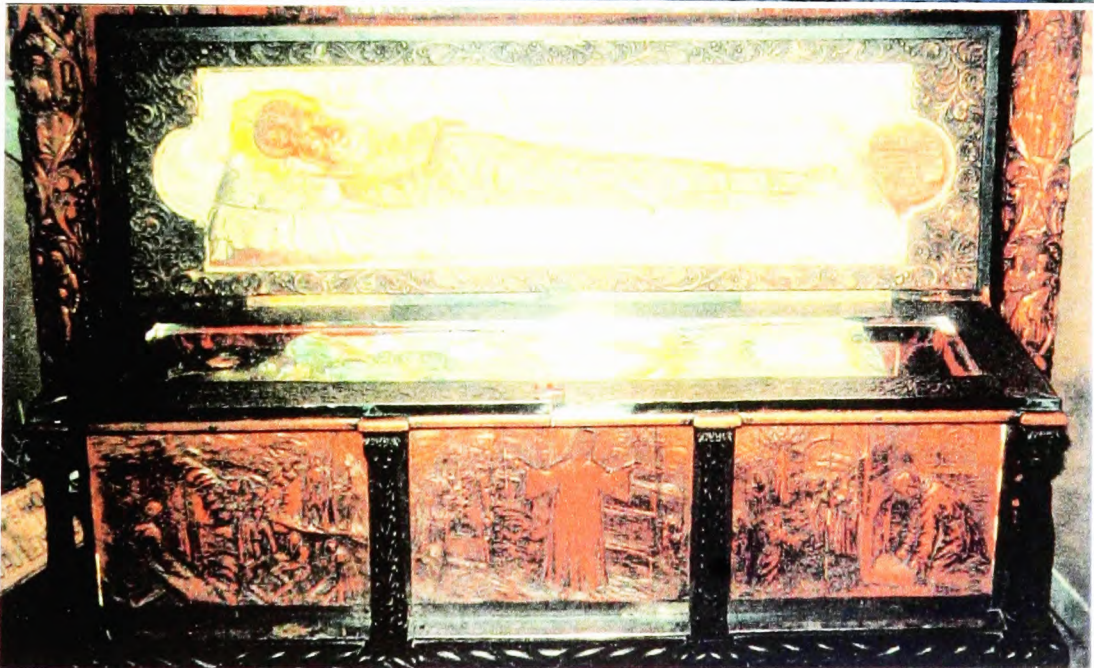
c) -

Fig. 94. *Nicula Monastery*, Cluj County, built ca. 1552; a) the entrance to the precinct; b) the church of the monastery; c) the circular *iconostasis* within the church; d) the icon of the Mother of God and the Child by Luca from Iclod; e) detail from d; f) Monk Ilarion Mureșan's icon workshop; g) an icon from the monastery permanent exhibition of icons on glass; h) Monk Ilarion Mureșan's easel with an icon in progress; my photographs in August 2002. Except for f) all photographs are taken by me.

a)

b)

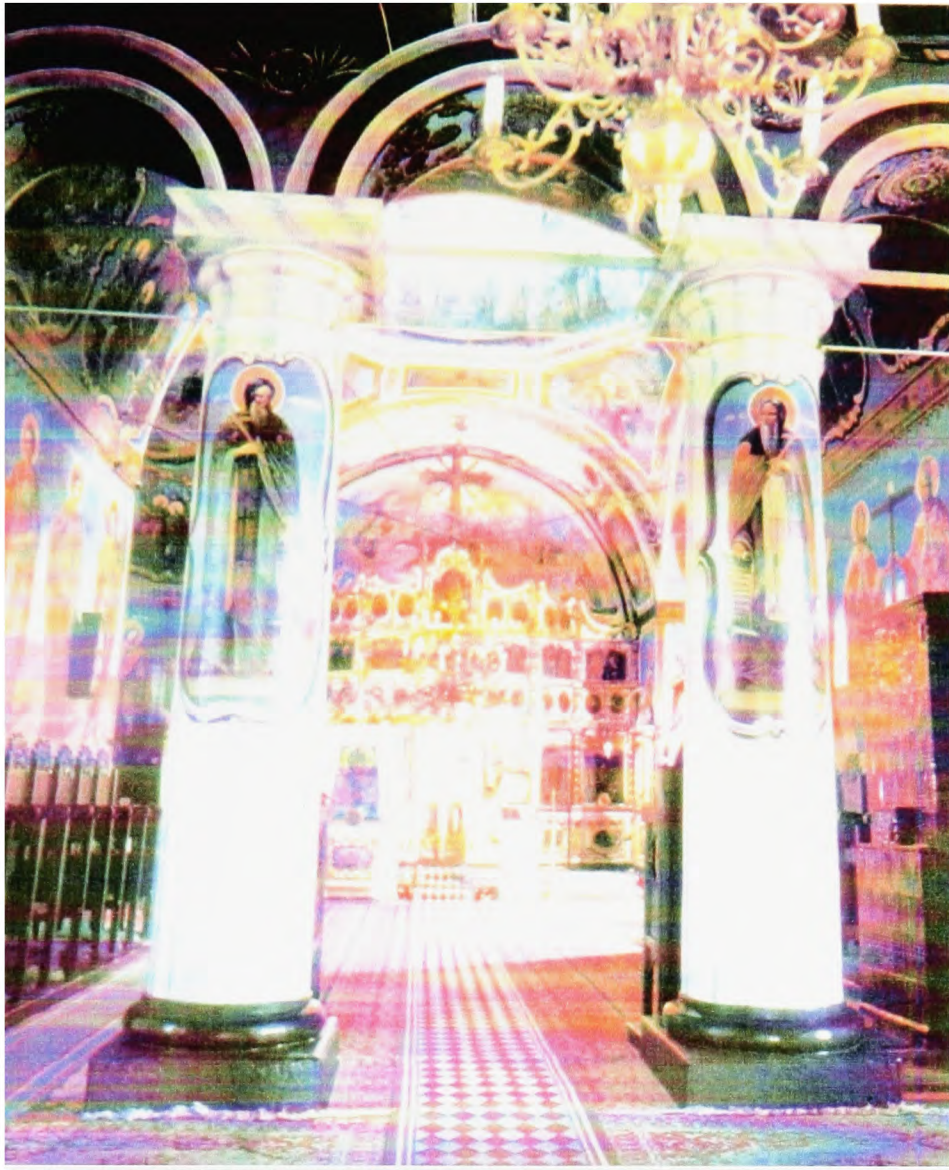
Fig. 95. *Cernica* Monastery, near Bucharest; founded by the boyar Cernica Știrbei before 1608; a) the monastic complex; b) the coffin with the relics of St Calinic canonised in 1955; Diaconescu, *Biserici și mănăstiri ortodoxe*, illustrations and caption p. 33.

Fig. 96. The murals in the Refectory of *Cernica Monastery*, 1991; Baron, Mărculescu-Popescu, Andreescu et al., *România. Schituri, Mănăstiri, Biserici...*, illustrations and caption p. 67.

b)
 Fig. 97 a) St George Church of *Cernica* monastery, built before 1806 by Abbot Gheorghe, and refurbished by Abbot Calinic in 1831-1838, and painted in that period by iconographers from the local school, exterior; b) St. Nicholas Church of the Monastery; exterior, 1815, by Master Fotache; my photographs, August 2001.

a)

b)

c)

d)

e)

Fig. 98) *Biserica Sf. Gheorghe* [St George Church], interior; a) Diaconescu, *Biserici și mănăstiri ortodoxe*, illustration and caption p. 32; a, b, c, and d are frescoes from this church, mid-nineteenth and twentieth centuries. Some of these frescoes were made by iconographers from the local school of painting which functioned here in the middle of the nineteenth century; (e) the icon of *Sf. Petru* [St Peter] from St George Church, 1936, by Iosif Këber.

a)

b)

Fig. 99. *Plumbuita* Monastery, Bucharest, built in 1559-1568 by Petru cel Tânăr, rebuilt by Matei Basarab in 1647; a) the Church dedicated to *Sf. Ioan Botezătorul* [John the Baptist], b) the icon of the Mother of God sculpted by Simion Neculai Tatu in its previous setting, inside of St John Church; now it is in the store room; Diaconescu, *Biserici și mănăstiri ortodoxe*, illustrations and caption p. 34.

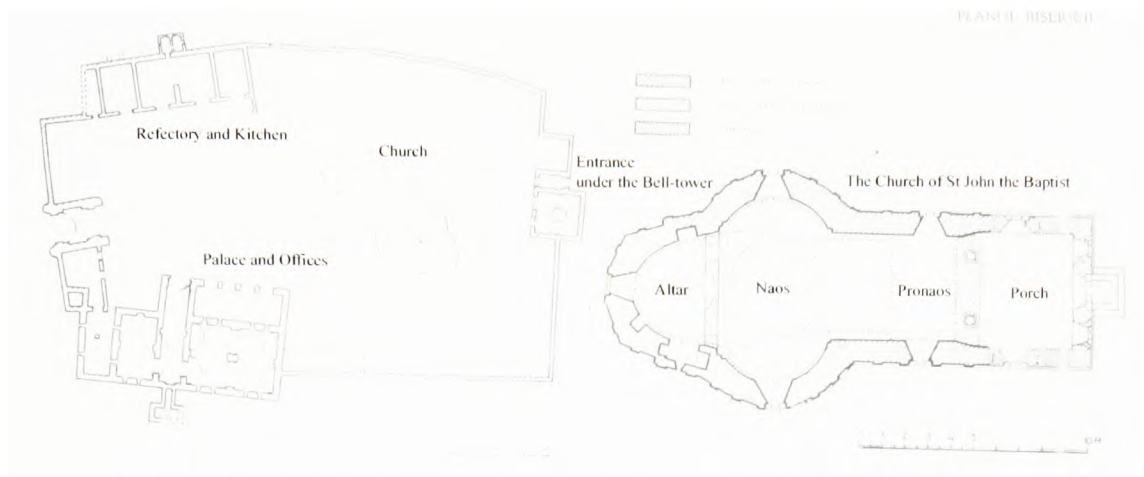

Fig. 100. a) The plan of the monastery made before the building of the outside (summer) chapel; b) the plan of the St John Church; Ion Sachelarescu, *Mănăstirea Plumbuita*, Bucharest, 1954, p. 57.

Fig. 101. The cloister which houses the icon and mural-painting workshop of the Faculty of Theology, University of Bucharest within the precinct of *Plumbuita* Monastery; my photograph, June 2003.

a) *Sts Constantine and Helena*, one of the oldest frescoes in the church of *Plumbuita Monastery, naos*, 1568-1577; b) *St Helena*, detail of *a*; my photographs, June 2002.

a)

b)

c)

d)

Fig. 103. a) The *Pantokrator*, fresco inside the dome; b, c, d) Saints (Sts Mercurios, Nestor, Dimitrios, and other unidentified saints); frescoes from 1806-1834, *Căldărușani* Monastery school of painting;

a) Fig. 104. a) St John frescoes in the *pronaos* of the church, 1982; b) the newest votive painting of Prince Matei Basarab and Princess Elena (without holding the model of the church, as they appear in the original votive paintings); 1956-1958.

ii. The frescoes and icons described in detail in the text of chapter 5, photographed by me in June 2003 in *Plumbuita* Monastery

ii 1) Frescoes

Fig. 105. *The Birth of St John the Baptist*, fresco from the *naos*, 1956-1958.

Fig. 106. *St. Archangel Michael vanquishing an ape under his feet*, fresco from the *naos*, 1956-1958.

ii 2) Icons

Fig. 107. Christ *Pantokrator*, tempera on wood; a part of the heavily gilded *iconostasis* of St John Church; ca. 1800.

Fig. 108. The Virgin *Hodegetria*, tempera on wood; a part of the heavily gilded *iconostasis* of St John Church; ca. 1800.

Fig. 109. *Deesis*, print on canvas, 60x48 cm, beginning twentieth century.

Figs. 110-111. Two bema doors (*molene*): one with the Mother of God praying (left), and one with St John the Evangelist (right); tempera on wood, maximum point of the semicircle 66x24 cm for each; ca. 1800.

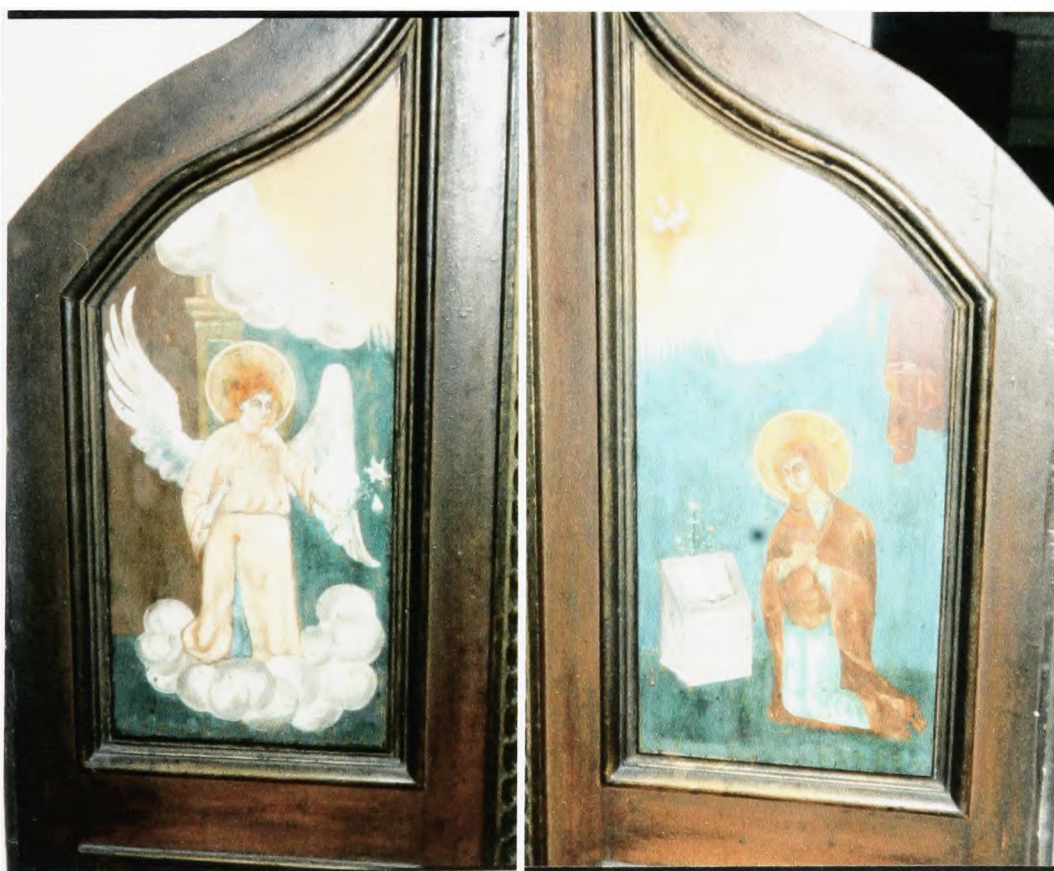
Fig. 112. *Buna Vestire* [the Annunciation]; tempera on wood, 97x53 cm, ca. 1870-1920.

Fig. 113. Christ, tempera on wood, 96x52 cm, the middle of the nineteenth century; on the left side of the icon is written in Greek 'Martyres', and on the right side 'Oligoi'm'. There is also a larger text at the foot of the icon, which in an approximate Greek, describes the content of the icon, especially what are the punishments for various sins which the characters depicted in the icon undergo.

Fig. 114. The icon of a donor scene with St John the Baptist as an angel. A Bishop offers the model of the church to St John. Next to the saint Alexandru Voievod and his son Mihnea are depicted, and next to the Bishop, Ecaterina. The icon contains also various biblical scenes such as the Ascension, and a representation of *Xiropotamou* Monastery; on the margins there are depicted episodes probably from the lives of the forty martyrs (the Forty Martyrs are the patron saints of *Xiropotamou*); tempera on wood, 99x64, 1817, by Mihail The Icon-Painter and Church-Singer [*Zugravul and Psaltul*].

b) c)
Fig. 115. a) A fragment from an *iconostasis* (The Priests' Doors) with Annunciation; *b*,
c are details of *a*, tempera on wood, 104x45.5 cm,

Fig. 116. A bas-relief icon cast in yellow bronze, 42x33 cm without frame, 58x51 with frame, first half of the twentieth century, black wooden frame, signed G. Ilao

Fig. 117. The Hierarch Saint Spiridon [Spyridon], tempera on wood, 59x31 cm, ca. 1870-1920.

Fig. 118. The Mother of God with the Child of the type *Assumpta* (sitting on a half-moon) handing a thistle to Christ as a symbol of his passion, tempera on wood, 78x60, ca. 1850.

Fig. 119. Virgin and Child Jesus holding a bird, by Simone Martini, post card.

Fig. 120. The icon of St. Hierarch Nicholas the Wonderworker [*Cv Nikolai Ciudot - 'Ciudotv'*], print on canvas, 107x48 cm, nineteenth century.

Fig. 121. An icon of the Mother of God carved in wood, 95x78 cm, the end of the twentieth century, by Neculai Simion Tatu

Fig. 122. Mother of God *Hedegetria* – ‘Showing the Way’ with the Child held on the left side, carved in wood combined with what seems to be pyrography, 82x36 cm, 1990, by Archimandrite Neculai Simion Tatu.

Fig. 123. An icon representing a military saint (St Theodore the Recruit?), worked in the same combined technique, 90x31 cm, 1990, by Archimandrite Tatu.

Fig. 124. A painted Crucifixion on a blue tempera background with wooden beams, 120x104 cm, 1920-1950.

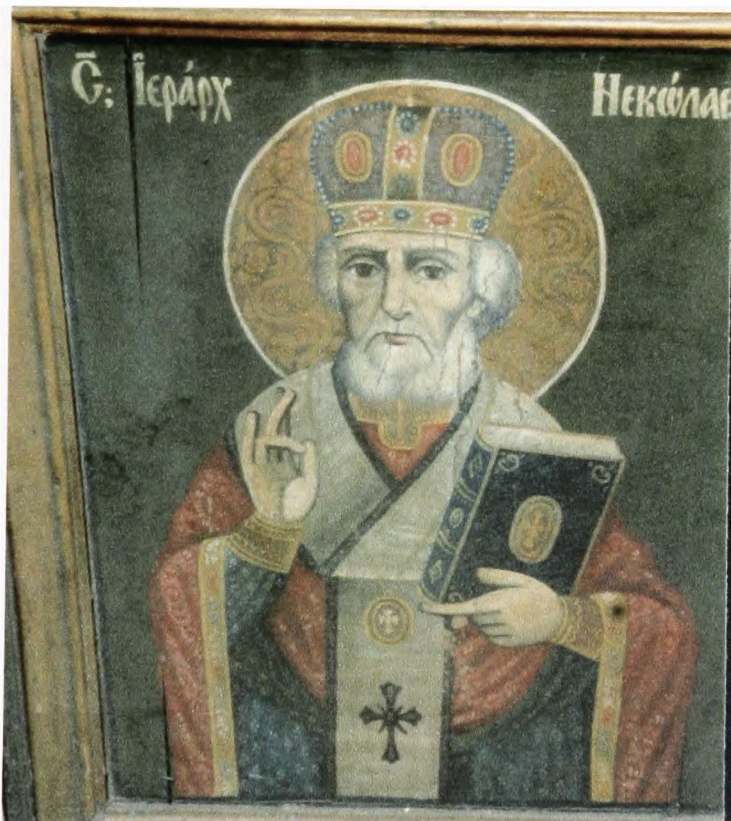

Fig. 125. Another icon of St. Nicholas (in a mixture of Old Slavonic and Greek letters it is written the explanation *C. Ierarh Nekolae* [St Hierarch Nicholas] with an Episcopal mitre on his head, tempera on wood, 57x43 cm, second half of the twentieth century.

Fig. 126. The icon of St Spyridon (without the mitre), tempera on wood, eighteenth century, 98x72 cm, the eighteenth century, with a brass cover added probably in the nineteenth century.

Fig. 127. The icon of *St Cuvioasa Paraschiva* [St Blessed Paraskevi], first half of the twentieth century, tempera on wood, 65x47 cm.

Fig. 128. A representation of the Crucifixion with the two thieves; this is of the type called in the West 'Golgotha' on a horizontal plane, oil on wood, 268x50 cm, the end of the nineteenth century or the beginning of the twentieth century.

Fig. 129. The icon of Jesus with the thorn crown, oil on plywood, 71x52 cm, first half of the twentieth century.

Fig. 130. An icon which depicts the Coronation of Virgin Mary, a Western theme, tempera on wood, 120x90 cm, nineteenth-twentieth centuries.

Fig. 131. The Mother of God *Zoodochos pege* [of the Life-Giving Spring] with saints. On the upper band, from the left corner cloak-wise: a) St Peter and Paul; b) Western symbol of Trinity; c) a saint difficult to be identified; tempera on wood, 61x43 cm.

Fig. 132. *Sf. Ion Cucuzel* [St John Koukouzeles], metallic thread on cloth, 49x39 cm, 1913.

Fig. 133. An icon with two deacons: *Ștefan* and *Laurențiu* [Sts Stephen and Lawrence], oil on wood, 55x30 cm, middle twentieth century.

Fig. 134. The Mother of God of the *Kazan* type, tempera on wood, 36x29 cm, nineteenth century.

Fig. 135. The icon of St Spyridon, 87x63 cm, beginning of the twentieth century.

Fig. 136. Fragment of a fresco with a saint, 95x55 cm, sixteenth century.

Fig. 137. Christ's role in the Salvation of the world, tempera on canvas in frame, 200x110 cm, nineteenth century.

Fig. 138. *Elevation of the Holy Cross* by the St. Empress Helena, depicted with St. Emperor Constantine, tempera on wood, 74x47 cm, last quarter of the seventeenth century.

Fig. 139. Cult objects from one of the store room of the monastery (four silver votive lights from the nineteenth century, a small silver votive light, made in a Brâncovan style, also many other small crosses, a chalice, a paten, etc.)

Fig. 140. The cloister where the students from the Icon and Wall Painting Division of the Faculty of Theology, University of Bucharest do their practical work (here they are waiting for their exam in June 2003); *Plumbuita* Monastery, Bucharest.

Fig. 141. 'Let the children to come to me!', fresco by Anastasie Demian, beginning of the twentieth century, the Orthodox Cathedral in Cluj; my photograph in July 2002.

Fig. 142. The Romanian Episcopal Cathedral in *Constanța*, built in 1883-1885, by architect Ion Mincu. The new fresco painting was done in 1959-1965 in Byzantine painting style by Gheorghe Popescu and Niculina Delavrancea; Diaconescu, *Biserici și mănăstiri ortodoxe*, illustration and caption p. 42.

Fig. 143. *Văcărești* Monastery, Bucharest, built 1716-1724 in Brâncovan style, destroyed by the Communist regime in 1984; *ibid.*, illustration and caption p. 29.

Fig. 144. a) Petre Achițenie on a scaffolding while painting a church; b) His exhibition in Bucharest with both sacred and secular items. The exhibition was called 'Altare, Lucefereri și Epitafe' [Altars, Stars and Epitaphs], summer 2003.

Fig. 145. Fresco by Liliana Enache, *Biserica Sf. Andrei* [St. Andrew Church], Buzău, summer 2003; my photograph.

a)

Fig. 146. See below.

b)

c)

g)

h)

i)

Fig. 146. a, b, c, d, e, f, g, h; i, Stelian Onică a) in front of the Church *Sf. Dumitru Balș* [St Dimitrie Balș], in Iași, of which frescoes he painted in 1986, b-h) fragments from the church's frescoes; my photographs.

Fig. 147. The Romanian Orthodox Diocesan Cathedral, Buzău, founded by *voivode* Matei Basarab in 1649; the porch in this illustration, which stays in front of the church, was painted by Archdeacon Gabriel Sibiescu; Baron, Mărculescu-Popescu, Andreescu et al., *România. Schituri, Mănăstiri, Biserici...*, illustrations and caption p. 111.

Fig. 148. Mother of God with the Child (on the left side), tempera on wood with a golden background, by Maria-Magdalena Șerban, 2003; my photograph, autumn 2002.

a)

b)

Fig. 149 a) The student *Dragoș Dricu* painting a fresco, b) one of the mosaics he was working on in June 2002, Faculty of Theology Bucharest/*Plumbuita* Monastery's workshop; my photograph.

Fig. 150. The student Valentina-Eliza Petre, Faculty of Theology Bucharest/*Plumbuita* Monastery's workshop; my photograph, June 2003.

Fig. 151. The colours which are used today by the students in icon and wall painting; the student Cristina Micu; Faculty of Theology Bucharest/*Plumbuita* Monastery's workshop; my photograph, June 2003.

Fig. 152 a, b. The works of the students of Faculty of Theology Bucharest/*Plumbuita* Monastery's workshop, June 2003; my photograph.

a)

b)

Fig. 153 a, b, c, d. The works of the students of the Faculty of Theology in Iași; the faculty's workshop in June 2003.

a)

b)

Fig. 154. a) *Jertfa* [Sacrifice]; b) *Maternitate* [Motherhood] by Sabin Bălașa, end of the twentieth century; Mircea Deac, *Umanismul revoluționar în arta plastică românească*, Editura Sport-Turism, Bucharest, 1984, pp. 27, respectively 71.

Fig. 155. Fresco from the Metropolitan Cathedral in Bucharest (built 1656-1664), painting in *pronaos* from the end of the twentieth century.

a)

b)

Fig. 156. a) Mother of God with the Child; b) *Deesis*; *Biserica Sf. Stelian- Lucaci* [St Stylianos- Lucaci Church] in Bucharest (built 1838-1842, rebuilt in 1847 after a fire); this last painting is from 1982-1986 by Dumitru Bănică; my photographs, August 2001.

Appendix D

i) The General Inventory the Institute of the Charity Sisters Virgin Mary (Institute which belonged to *Pasărea* Monastery of nuns) from 31 January 1946 which⁵⁵⁸ records what goods were received in *Plumbuita* Monastery during the year 1945 (when Romania was involved in the Second World War).

In general has been difficult to find out the provenance of the icons, and the year when they arrived in the monastery. In the inventory from 31 March 1945 there were mentioned only icon-frames (under no. 102, 5 frames; under 120, 10 frames). As a consequence of compiling this inventory, the nuns decided to ask the hierarchy of the church to deduct from the list of the monastery goods, what was lost during the “events through which the country went” in 1944-1945, and what became worn out because of long usage).

Under no. 139 of the Inventory from 1945, under the title ‘Small icons’ one reads about 2 printed [icons], 20 [icons] on plywood, 3 [icons] on cardboard, and 4 [icons] on satin for the Holy Table. Under the title ‘Church objects’, at item no. 169 there is a laconic mention: “24 small icons”, at item no. 178, there is the icon The Last Supper, at. no. 181 there are mentioned 4 icons on satin for the Holy Table, at no. 184 there are 3 icons on cardboard, at no. 185 there are 20 icons on plywood, and at no. 186 there is a general mention of ‘icons on sheet (paper)’ (The war impoverished not only the country in general, but the way in which the icons were made – wood became rare, especially because the need of icons was high – and it is to be expected that the process

⁵⁵⁸ The General Inventories of the Institute of the Charity Sisters Virgin Mary of *Pasărea* Monastery [*Inventarul General al Institutului Surorilor de Caritate Fecioara Maria de la Mănăstirea Pasărea*] from 31 March 1945, and 31 January 1946 which are today in *Plumbuita* Monastery’s Archives, within the monastery.

would become visible in a medical institution found in a monastery during the war). Nowhere is it explained what happened to those icons, nor the provenance of the portable icons in the monastery.

ii) The icons from the church monastery and from the former museum which are in *Plumbuita* Monastery today as they appear in the Monastery Inventory from 20 March 1999, the last inventory that exists in the monastery's archives (the icons appear without the date when they were painted):

In the first storage room, larger than the second one, of *Plumbuita* Monastery there are the following:

- An icon of the Saviour Jesus Christ painted on wood and covered in white metal, 69x104 cm;
- An icon of the Mother of God, 68x26 cm;
- An icon of the Healing Spring from 1852, 44x60 cm;
- Another icon of the Mother of God painted on wood, 32x38.5 cm;
- Two small icons with scenes from St. Nicholas life, each of the of the size 26x22 cm;

Another icon of the Mother of God painted on wood, covered in white metal, and with a frame, 22x27, 5 cm;

An icon of t Spyridon painted on wood, covered in metal, with a frame, 22x19 cm;

-An icon of St Nicolas painted on wood, and covered in white metal with a frame, 28x24 cm;

- An icon of St Paraskevi, painted on wood and covered in white metal with a frame, 48x37 cm;

- Another icon of the Mother of God painted on wood, covered in white metal, 14x18 cm.

- An icon of the Forty Martyrs, painted on wood, of the size 61x98 cm;

An icon of St Spyridon painted on wood, covered in metal, with a frame, 30x25 cm;

An icon of Sts Constantin and Helena, painted on wood, 47x31 cm;

An icon of St John the Baptist, painted on wood, 65x99 cm;

- An icon of St Nicolas painted on canvas, 54x111 cm;

- An icon of St John the Baptist, painted on wood, 38x48 cm;

An icon of the Entrance of the Mother of God in the Temple, painted on wood, 27,5x38cm;

- An icon of St Stylianos, from 1942, painted on wood, 40x50 cm;

An icon of the Mother of God Grieving, painted on wood, 40x33cm;

An icon of St John Cucuzel, painted on wood, with frame, 49x39 cm;

- An icon of The Holy Trinity, from 1892, painted on wood, 89x102 cm;

An icon on the Birth of St John the Baptist, painted on wood, 41x50 cm;

- An icon of the Forty Martyrs, painted on wood, 27x20 cm;

- Another icon of the Mother of God painted on wood, 14x18 cm;

- An icon of St Dimitrios, painted on wood, covered in white metal, 27x20 cm.

- Another icon of the Mother of God painted on wood, from 1860, 32x39 cm;

- Another icon of the Mother of God painted on plywood, 35x40 cm;

- Another icon of the Mother of God painted on wood, covered in white metal, 23x28,5 cm;

- An icon of the Dormition of the Mother of God, painted on wood, 21x29 cm;

- An icon of Sts Cosma and Damian, painted on wood, 14x17 cm;

An icon of the Mother of God with the Child, painted on wood, 14x17,5 cm;

- An icon of Sts. Anna and Nicholas, painted on wood, 6.5x12 cm;

- Another icon of the Mother of God painted on wood, covered in white metal, 16x18.5cm;

- An icon of St Theodore, painted on wood, 18x13 cm;

An icon of the Saviour, made of ceramics, 14x18.5 cm;

- An icon of St Hierarch Nicholas, painted on wood, 29x8.5 cm;

An icon of Sts Constantine and Helena, painted on wood, 55x82 cm;

- An icon of the Mother of God with a star, painted on wood, 18x29 cm;

- An icon of Sts Constantine and Helena, painted on wood, 48x60 cm;

- An icon of the Mother of God with the Child, painted on wood, 61x81 cm;

- An icon of the Crucifixion of Jesus Christ containing also some saints, painted on wood, 37.5x31 cm;

- Another icon of the Crucifixion of Jesus Christ, painted on wood, 38x31 cm;

An icon of the Annunciation, painted on wood, 58x102 cm;

- An icon of Sts Michael and Gabriel, painted on wood, 74x90 cm;

- An icon of The Nativity, in relief (of wood) with a frame, 35x31 cm;

- An icon of the Ascension, painted on wood, 38x27.5 cm;

- An icon of St Elijah with the Chariot of Fire, painted on wood, 18x22 cm;

- An icon of the beheading of St. John the Baptist, painted on wood, with a frame, 16x12.5 cm;

An icon of St Gregory the Decapolite, painted on wood, with frame, of the sizes 12x16.5 cm;

- An icon of the Saviour painted on canvas, 53x69 cm;

- An icon of St Paraskevi, painted on wood, 48x66 cm;
 - An icon of the Crucifixion of Jesus Christ, painted in oil on wood, of the approximate size of 365x150 cm; it contains also other characters, and the two thieves;⁵⁵⁹
 - An epitaphion which represents the Dormition of the Mother of God made of embroiled red velvet, 90x110 cm.
- An icon which in the *Inventory* is described as having depicted four saints (but actually there they are five), 42x33 cm, with a black frame;
- Two small icons: one depicting Jesus on the throne of the size of 22.5x22 cm with the frame; the other one depicting *Deesis*, of the size 19x13 cm with the frame.

In the larger store room there are four more icons which used to be covered in silvery metal but are now dismantled.

⁵⁵⁹ Sachelarescu, *Din istoria Bucureștilor*, pp. 133-134.

Appendix E

The original of:

i) The Questionnaire which I distributed to iconographers in summer 2002

Chestionar

Sunt o studentă româncă care scrie o teză de doctorat la facultatea de Teologie a Universității din Oxford. Teza se referă la schimbările care au avut loc în stilul de pictură al icoanelor din Țara Românească în secolul al douăzecilea. Aș aprecia foarte mult dacă ați putea să mă ajutați răspunzând la întrebările următoare:

A [Informații personale]

1. Când și de ce ați decis să deveniți pictor de icoane?
2. Unde ați studiat pentru a deveni pictor de icoane?
3. În câte biserici ați lucrat până acum? Încercați, dacă se poate, să dați un număr aproximativ și să menționați câteva exemple de biserici în care ați lucrat.
4. În ce categorie/treaptă profesională sunteți la momentul actual?
5. În timp ce ați studiat și v-ați făcut ucenicia pentru a deveni pictor de icoane vi s-a vorbit despre necesitatea de a respecta anumite reguli morale și spirituale (ca, de exemplu, de a vă ruga înainte de a începe o icoană sau o frescă și/sau, de asemenea, în timpul lucrului, de a posti etc.)?
6. Dacă da, ați reușit să le respectați? Le mai respectați încă?
7. Vă ghidați munca după *Erminii* sau alte manuale scrise pentru pictorii de icoane?

B [Informații social politice]

8. În timpul regimului comunist vi s-a cerut să vă abateți de la canoane și de la cerințele profesiei în general?
9. Dacă da, în ce fel? Ați putut distinge diferite perioade în manifestarea acestei interferențe: unele în care presiunea a fost mai puternică, altele în care aceasta a fost mai slabă?
10. În opinia dumneavoastră care ar fi aceste perioade? Le puteți conecta cu anumite evenimente politice din istoria României?
11. Dacă nu, cum ați explica faptul că pictorii de icoane și biserici au scăpat influenței politice în munca lor?

C [Informații culturale]

12. (a) Sunteți familiar cu arta religioasă a Evului Mediu și a Renașterii?
12. (b) Sunteți familiar cu arta religioasă modernă și cu cea contemporană?
13. Mergeți la muzee? Dar la expoziții de artă contemporană?

D [Informații economice]

14. Ce tehnică și ce materiale folosiți în munca dumneavoastră?
15. Credeți că, din punct de vedere al mesajului spiritual pe care o icoană sau o frescă îl transmite, există diferențe între icoanele și frescele realizate cu materiale tradiționale și cele realizate cu materiale moderne?
16. Dacă da, în ce constă aceste diferențe?
17. Vârsta dumneavoastră se încadrează între următoarele limite:
18-25
25-35
35-45
over 45

ii) The footnotes of which translation into English I have included into the text of the thesis (done by me principally from Romanian, but also from French, Latin, etc.)

76. "...cultusque imaginum adversus iconoclasts confirmatur", Mansi, *Sacrum Conciliorum Nova and Amplissima Collectio*, Antonius Zatta Veneti, (Venetiis) Venice, 1770, vol. 15, p. 662.

77. "...va bien au-delà de la traditionnelle thèse grégorienne sur l'équivalence didactique entre Parole et image. On y proclame en effet qu'à travers les couleurs des peintures, ainsi qu'à travers les paroles de l'Écriture, l'homme s'élève à une contemplation du Christ qui est une condition de salut: celui qui n'a pas vu la figure sensible du Christ sur la terre ne pourra pas la voir dans la gloire céleste," Menozzi, Daniele, *Les Images. Eglise et les arts visuels*, Paris, Les Editions du Cerf, 1991, pp. 111-112.

124. "Meșterul care începea o casă sau picta o frescă votivă se împărtășea și postea; intrarea în contact cu sacrul nu era lipsită de pericole și implica trecerea într-o altă stare. Această trecere era înainte de toate o tehnică, dar era în același timp un exercițiu spiritual." Radu Drăgan, 'Cuvânt înainte', in Radu Drăgan, Augustin Ioan, *Ființa și Spațiul*, Editura ALL, Bucharest, 1992, pp. 2.

253. "tradiția bizantină își pierduse prospețimea". Ibid., p. 8.

262. "Cunoștințele nu tocmai profunde în arta picturii ale directorului Școlii de zugrăvi – care însă oglindeau perfect starea înapoiată în care se găseau în vremea aceea artele plastice la noi – nu prea erau apte pentru ridicarea unei generații de pictori valoroși. Totuși, Nicolae Teodorescu face un mare pas înainte introducând în programul școlii studiul anatomiei, mult mai lărgit decât cele câteva noțiuni necesare înțelegerii și respectării canoanelor picturii bizantine, și alături de acesta portretul ca una din temele importante." Wertheimer-Ghika, *Gheorghe Tătărescu și revoluția de la 1848*, pp. 8-9.

263. "...desenul bun, coloritul măsliniu al feței, ochii care privesc cu gravitate și blândețe pe sub pleoapele pe jumătate închise dau portretului, în ciuda canoanelor, o expresivitate naturală. În pofida primitivității ei – de altfel atrăgătoare – lucrarea va deschide seria portretelor a căror analiză psihologică îi va aduce lui Tătărescu faima meritată." Ibid., p. 11.

275. "Credem a nu subestima lucrarea – corect și energic desenată, cu un colorit sobru în tonuri reci – socotind-o, totuși, drept o lucrare a unui pictor care mai avea trei ani de studii în fața lui. Adevărata valoare a lucrării constă în faptul că, obținând Marele Premiu al Romei în momentul când primele știri despre revoluția de la noi soseau în Italia, ne-a făcut țara cunoscută și apreciată în acele împrejurări grele." Ibid., p. 19.

285. The content of the commemorative plaque on Tătărescu's house (today a museum dedicated to his memory).

291. "opera sa de maturitate". Ibid., p. 36.

292. "Cu știința și deplină stăpânire a meșteșugului Tătărescu face la Câmpulung o lucrare de adevărată valoare artistică. Peste pictura veche el așterne în tehnica uleiului și a picturii cu ceară, într-o armonie rece dar plăcută de culori, compoziții cu scene din Viața Mântuitorului și a Sfântului Ion." Ibid.

297. "Zugrăvirea în genere, atât după ziduri, cât și cele de la iconărie vor fi făcute tote de însuși D. Tătărescu, la figuri, și nici de cum de ajutoarele D-Selle." *Idem, Contract pentru zugrăvirea Bisericii Albe (după Calea Victoriei) din București*, 9 July 1873, *Gheorghe Tătărescu (1818-189)*, p. 111. The original is written with the orthography and the punctuation of the Romanian language of that time; emphasis added.

298. "În toamna aceluiași an (8 Noemvrie 1854) Tătărescu este angajat de Calinic Episcopul Râmnicului să zugrăvească biserica [...] la această episcopie [...] Comenzile se țin șir, căci el era în tratative tot atunci, pentru decorarea Mănăstirii Bistrița.", and also: "Timp de doi ani cât lucrează la St Spiridon îl mai găsim ocupat și aiurea. Biserica de la Brânceni a Maiorului Mișa Anastasievici, Paraclisul Mănăstirii Antim, icoanele tâmplilor pentru Sf. Spiridon Nou și Episcopia Râmnicului, cât și picturile murale din Biserica Crețulescu, de pe Calea Victoriei din București, sunt executate în același timp." *Idem, Gheorghe Tătărescu (1818-189)*; this text constitutes the content of footnote 298 on pp. 29, 35 of the book (p.132 in the thesis).

299. "manifestă dorința de a se apropia de realitate, de a ieși din rigiditatea canoanelor bizantine. Astfel, neținând socoteală de marele număr de teme indicate în erminii, el limitează decorarea bisericilor la câteva scene mai importante, realizate fiecare ca o pictură independentă, deseori încadrată în ramă ca un tablou. Tătărescu dă astfel acestor picturi o înfățișare mai veridică, mai aproape de viață decât în trecut." Adina Nanu, *Gheorghe Tătărescu*, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, Bucharest, 1955, pp. 14-15.

300. "[stilul] Bizantin obișnuit Bisericii noastre" *Contract pentru zugrăvirea Bisericii Zlătari* [The contract for painting Zlatari Church] of 16 July 1853, in Voinescu, *Gheorghe Tătărescu (1818-1894)*, p. 75.

301. "Tote aceste Tablouri sus zise de sus până jos, vor fi lucrate în ulei, și se va păzi întru tote stilul bizantin care este al Bisericii nostre Resăritului..." *Contract pentru zugrăvirea Bisericii Albe (după Calea Victoriei) din București*, 9 July 1873, *ibid.*, p. 110. The original is written in the orthography and the punctuation of the Romanian language of the time.

302. "se va face un fel de arhitecturi tot Bizantin conform cu a (*sic*) Bisericii" *Contract pentru zugrăvirea Bisericii Zlătari*, *ibid.*, p. 75.

308. "[Artistul] și-a format o sistemă care în cea mai mare parte se apropie cu înlesnire de natură. [...] Aceasta l'a făcut a se ocupa într'adins cu totă diligența la măsurile cellor mai vestite *Statue-antice*, precum și experiența după atâtea ani făcută asupra naturei." George M. Tătărescu, *Precepte și Studii Folositoare asupra Corpului Uman și Dessemnu dupe Cei mai Celebri Pictori*, Belle Arte [Academy], București, 1865; p. 4; the manual is written in the orthography of the time, which I have also kept.

310. "Iată modul mesurilor de proporțiune în genere cum se pot găsi mai mult sau mai puțin, fără a stabili norme și perceptive ficse [...] căci natura în sine nu e niciodată uniformă [...]; așa dar pe lângă tote, bunul simțu, ochiu *prospecticu*, și sentimente profunde alle fie-căruia vor putea forma un Artist adevărat [...] În vreme ce o fi [*sic*] numai servile subordinațiunii regulilor, și a face usu continuu de ele fără a înțelege spiritul cellor dise mai sus, acela n'ar face de cât se'și înăbușască geniul, și se'și amorțiască întrânsul acea scântee cerescă, care printr'o fericită desvoltare pote l'ar fi redicat mai pre sus de sfera comună." Tătărescu uses the word "Artist" without mentioning the gender; in translation I have used 'his' and 'him' because from the bibliography I could see that all the painting students of his time were men. Ibid. p.11; his emphasis.

311. "Libertatea pe care [Tătărescu] înțelege să o lase elevilor săi îl apropie de acei maeștri cu un spirit larg, care nu-și constrâng discipolii și nu limitează învățătura acestora la aplicarea strictă a formulelor de atelier." Voinescu, *Gheorghe Tătărescu (1818-1894)*, pp. 41-42.

313. "Probabil aceasta nerespectare a tradiției nu este independentă de influența exercitată de pictori care au creat mai devreme, precum Anton Chladek, Mișu Popp, Constantin Lecca și alții, ale căror inovații în stil occidental au pătruns în România și au fost adoptate de pictorii de biserici din acea vreme." Ibid., p. 26.

314. "o dreptă răsplată a lungilor și conștiincioselor sale studii în pictura bisantină căci Dumnealui îi datorim mai cu semă corectarea stilului bisantin la noi." The periodical *Ateneul Român*, Anul I, Nos 6 and 7, Bucharest 1866, p. 148; the article was written in the orthography and the punctuation of the Romanian language of the time.

315. "Tătărescu nu disprețuiește tradiția, dar o modifică în sensul artei occidentale." Voinescu, *Gheorghe Tătărescu (1818-1894)*; p. 61.

317. "Înțelegerea pentru pictura în stil bizantin se pierduse până într'atât încât înșiși prelații timpului, în loc să vadă o calcare a tradiției în această lipsă de respect pentru vechea ordine, atrași de îndemânarea execuției și de spiritul diferit în care erau interpretate temele, se arătau dimpotrivă plini de admirație pentru aceste inovații și gata să le primească fără nici un fel de opoziție." Ibid., p. 27; the original is written in the orthography and the punctuation of the Romanian language of the time.

319. "Dacă fiind mai sensibil la suflul schimbărilor în mișcările reformatoare ale timpului, Aman a practicat un Academism deschis și flexibl care i-a permis să introducă nuanțe diferite în arta oficială, în schimb Tătărescu a folosit un Classicism de orientare Rafaelescă filtrat prin Academismul Italian, în special din Roma." Panaite, 'Foreword', in Tănăsescu, Popescu, and Panaite, *Gheorghe M. Tătărescu (1818-1894)*, p. 7.

325. "Pe teritoriul țării noastre [România] a existat – până la sfârșitul secolului VI – o puternică viață bisericească, cu episcopi (Tomis), horepiscopi, preoți, călugări (călugării sciți) și credincioși...." Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, 1991(second edition); vol. 1, p. 180.

376. "Se cuvine să arătăm că școala de zugrăvi întemeiată de Brâncoveanu la Sâmbăta, a împământenit aici stilul brâncovenesc al picturilor, mai întâi în picturi murale la bisericile pictate în această parte a țării, iar apoi în pictura pe sticlă, al cărei leagan de formare a fost Țara Făgărașului și centrele din jur până în Scheiul Brașovului, de unde apoi s-a răspândit spre Laz și Nicula, în Nordul Transilvaniei." Archimandrite Veniamin Tohăneanu, *Mănăstirea Brâncoveanu- Sâmbăta de Sus*, Editura Centrului Metropolitan Sibiu, Sibiu, 1981, p. 24.

378. “puternicul influx de forme stilistice muntenești”; Constantinescu and Sfârlea, *Monumente istorice*, p. 87.

398. “...în cazul Mănăstirii Plumbuita separarea între *naos* and *pronaos* înainte de ultima restaurare nu se făcea nici printr-un perete întreg, nici printr-o boltă, ci probabil prin coloane și stâlpi din care restauratorii au găsit urme.” Popa, *Mănăstirea Plumbuita*, pp. 24-26.

407. The footnote 2 contains the text in Greek and Sachelarescu’s translation in Romanian (Prin corabia din această icoană se oglindește soborniceasca biserică a lui Hrisos). Sachelarescu, *Din istoria Bucureștilor*, footnote 2 on page 129.

408. “Făcând abstracție acum de modernismele acestei picturi posterioare (*sic*), pictura frescă de la Plumbuita este bogată în trăsături artistice. Stilul bizantin, cu accent atonit, formează caracteristica și importanța picturii bisericii Plumbuita.” Ibid, pp. 129-130.

411. “este interesantă ca mărturie a reprezentării unor principii și scheme compozitionale, devenite obișnuite în pictura de icoane”... “Regăsim aici tratarea ierarhică a personajelor după rolul ce-l ocupă în scena înfățișată și fundalul arhitectonic tratat fără preocuparea de a crea o perspectivă corectă.” Popa, *Mănăstirea Plumbuita*, p. 36.

413. “Această icoană s’a înfrumusețat prin povața și cheltuiala prea cuviosului sfânt arhimandrit domn Dionisie al Xiropotamului, egumen în București al m-rii Plumbuitei. 1817 Sept. 14 de Mihai zograful și psalt.” Sachelarescu, *Din istoria Bucureștilor*, pp. 139-140.

448. “Această venerată cruce s’a înfrumusețat cu cheltuiala prea vestitului boer marele portar [al prințului Nicolae Movrocordat] dumnealui Grigore Grigo, 1724”. Ibid., p. 141.

449. “Această Sfântă Mănăstire numită Plumbuita cu hramul Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul a început a se zidi din temelie de voievodul Țării Românești Petru cel Tânăr (1559-1568). Isprăvindu-se și înfrumusețându-se de voievodul Alexandru II (1568-1577), soția sa Ecaterina și fiul lor Mihnea Voievod (1577-1583; 1585-1591). Ruinându-se, a fost preînnoită (*sic*) în anul 1647 de evlaviosul voievod Matei Basarab care a înălțat din nou biserica, clopotnița, zidul înconjurător, chiliile și Palatul Domnesc. Cu vremea, iarăși năruindu-se, s-a purces la restaurarea ei în anul 1933 și s-a continuat în anul 1948 prin râvna Prea Fericitului Patriarch Justinian și cheltuiala Mitropoliei, Institutului Biblic și obolul preoției din București. Așezându-se aici atelierele de sculptură și pictură., turnătoria de clopote și policandre și alte ateliere. Cu ajutorul lui Dumnezeu s-a săvârșit lucrul în luna mai din anul 1958, când s-au împlinit zece ani de la alegerea Prea Fericitului Patriarch Justinian.” The inscription above St John the Baptist Church of Plumbuita Monastery. I have kept the correct Romanian punctuation in spite the fact that the inscription does not do it consistently; it is carved in wood, and it would have been difficult to carve the punctuation signs.

455. “Noi credem că datoria scriitorilor și artiștilor este aceea de a contribui activ la făurirea omului nou, la formarea conștiinței socialiste, la dezvoltarea umanismului socialist.” Nicolae Ceaușescu quoted in Mircea Deac, *Umanismul revoluționar în arta plastică românească*, Editura Sport-Turism, Bucharest, 1984, the introductory text (*motto*).

456. “În evoluția artei plastice românești aflăm momente esențiale de convergență și de interacțiune între valorile estetice și evenimentele politice și sociale, având să imprime artei un puternic caracter militant, în care elementul fundamental a fost umanismul revoluționar,” Deac, *Umanismul revoluționar*., p. 9.

459 “În numele Tatălui, și al Fiului și al Sfântului Duh, Amin. În anii 1852-1855 când această biserică s-a preînnoit (*sic*), temelia ei s-a așezat pe grătare de lem sprijinite pe stâlpi de stejar. Cu vreme, acestea au putrezit și ea a pornit spre prăbușire în anul 1966. Însă, din îndemnul Preafericitului Justinian și cu fondurile Arhiepiscopiei Bucureștilor, s-a pornit la stăvilirea acesteia. Cu acest prilej s-a făcut sub fundație o mare talpă de beton armat, s-au închis crăpăturile zidurilor, s-au întărit arcele și bolțile, s-a pus pardoseală nouă de marmură, s-a refăcut turla Pantocratorului din beton și cărămidă și s-a înfrumusețat Sf. Lăcaș, pe dinlăuntru și pe dinafară precum se vede. [Dated] 6 iunie 1970.” My own notes from the summer of 2002 which copy an inscription on the wall of the church.

462. Prin pictorii care au lucrat acum, s-a revenit la stilul bizantin, tradițional.” Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, 2000, p. 462.

474. “Am ales să devin un pictor de icoane] pentru că am dorit să înțeleg mesajul profund spiritual al icoanei și mai ales dintr-un îndemn tainic al inimii am căutat fața Domnului, chipul autentic al lui Iisus.” Archimandrite Sofian, my questionnaire, summer 2002.

475. “Am decis acest lucru pentru a putea studia complexitatea problematicilor care se pun în acest domeniu- Pictura religioasă mi se pare una dintre cele mai complexe și dificile laturi sau orientări ale picturii.” Onică, my questionnaire, summer 2002.

476. “Am studiat Teologie la Seminarul Teologic din Piatra Neamț (de la mănăstire); nu aveam voce, deci nu am putut să cânt, în schimb am avut talent la pictură.” Achîțenie, my questionnaire, summer 2002.

477. “Cu timpul, pentru că îmi place [pictura de icoane] și este cel mai bun mod de a trăi din artă în momentul de față” Serendan, my questionnaire, summer 2002.

478. “După 6 ani de la terminarea unui liceu cu profil teoretic, simțind că vreau să fac ceva ce are legătură cu arta, am început să mă pregătesc luând meditații de desen și pictură. Aflând de la o prietenă de existența acestei secții de Pictură Bisericească, am încercat [am dat examen] și am intrat.” Petre, my questionnaire, summer 2002.

479. “Am terminat un liceu de artă, iar la terminarea acestuia trebuia să hotărâsc unde îmi voi continua studiile. Facultatea de Teologie, secția Pictură Bisericească, era varianta cea mai potrivită pentru aspirațiile mele.” Dumitrescu, my questionnaire, summer 2002.

480. “În urma sfaturilor unor prieteni, în 1999 m-am decis să urmez facultatea de Teologie Iași, secția Patrimoniu cultural, întrucât aveam și o înclinație spre așa ceva.” D. Ciofu, my questionnaire, summer 2002.

481. “După terminarea serviciului militar un prieten care era student la Patrimoniu [Cultural] în Cluj m-a sfătuit pe această cale deoarece a văzut la mine o înclinație spre pictura icoanei.” Nicolaiciuc, my questionnaire, summer 2002.

482. “[Am decis să devin pictor de icoane] în timpul liceului când am fost îndrumat de o profesoară să urmez această cale și cu timpul am descoperit că aceasta e vocația mea.” Dricu, my questionnaire, summer 2002.

484. “Da! Este un lucru extrem de important seriozitatea cu care sunt respectate aceste reguli (post, rugăciune) întrucât iconarul nu pictează singur, ci călăuzit de harul lui Dumnezeu. Dumnezeu lucrează la chipul său prin mâna iconarului. Aceasta împreună conlucrare cu Dumnezeu implică în mod absolut necesar postul și rugăciunea.” Archimandrite Sofian, my questionnaire, summer 2002.

485. “Pictura bisericească este un mod de a fi. [Aceasta] include toate cele de mai sus, precum și altele.” “Mă străduiesc să rătăcesc cât mai puțin”, Tudoran, my questionnaire, summer 2002.

486. “La început [când am început această profesie] mai puțin, dar cu timpul mi-am dat seama de faptul că toate aceste reguli morale și spirituale desăvârșesc o icoană. Încerc să le respect.” Șerban, my questionnaire, summer 2002.

487. “Încerc pe cât pot să le respect. Poate nu am reușit să le respect întotdeauna și regret lucrul acesta.” Timofte, my questionnaire, summer 2002.

488. “Sunt lucruri ce țin în primul rând de tine ca om religios și cu atât mai mult de mine, de noi ca ortodocși și mai mult, făuritori de obiecte de cult, sunt lucruri ce nu-ți pot lipsi (credința, postul, rugăciunea) și pe care le-am învățat și deprins în anii vieții noastre și nu doar de la un maestru anume.”...“ Spuneam ca sunt lucruri ce țin de trăirea ta interioară, iar pictarea icoanelor stă bine ridicată pe credința pictorului de care nu se poate debarasa nicidecum la un moment dat (*sic!*), sau mai bine spus fără de care cu siguranța rezultatele (icoanele) nu ar fi remarcabile (într-un sens modest, adică să-ți atragă atenția ție, credinciosului).” Dumitrescu, my questionnaire, summer 2002.

489. “Bineînțeles că primul îndemn (*sic*) al oricărui mentor este să îl ajute pe ucenic să înțeleagă rolul și valoarea spirituală a picturii murale și a icoanelor. I se propune ucenicului să lucreze la început doar după modele. Îi explică apoi că ceea ce este cartea pentru știutorii de carte, este icoana pentru neștiutorii de carte. *Pentru a atrage asupra lor Sf. Duh este nevoie mai întâi de smerenie și rugăciune.* Avem în ‘Erminia’ lui Dionisie of Furna exemple de rugăciune.” Archdeacon Sibiescu, my questionnaire, summer 2002 ; my emphasis.

490. “...înainte de a începe o lucrare de pictură din nou în tehnica ‘fresco’, pe suprafața de unde încep lucrul, aplic un strat de frescă în formă de cruce și rostesc o rugăciune prin care eu, ca slujitor al Bisericii și al lui Dumnezeu, cer binecuvântare pentru a finaliza cu bine înfrumusețarea Sf. Lăcaș”, my questionnaire, summer 2002.

491. “Bineînțeles că timpul de pregătire a inclus și o pregătire spirituală, morală și teologică. Cursurile de teologie le-am urmat cu Pr. Prof. Galeriu.” Onică, my questionnaire, summer 2002.

492. “Aceste reguli nu se pot respecta decât într-o incintă monastică. La bisericile de mir unde enoriașii nu înțeleg întotdeauna fenomenul picturii religioase este dificil de creat un microclimat spiritual ideal.” Ibid.

494. “Întotdeauna munca mi-am ghidat-o după o Erminie, iar acum, pe lângă aceasta, și după alte scrieri despre pictura icoanelor, și chiar și după câteva manuscrise ale unor pictori consacrați.” Ungureanu, my questionnaire, summer 2002.

495. “În general, Erminiile sunt cărțile care mă ghidează. Albumele de artă bisericească, fotografiile de la lucrările de pictură executate de alți pictori bisericești, decupările din diferite reviste și publicații bisericești etc. mă încântă. Sunt inspirații care m-au ajutat și mă ajută să-mi finisez și mai bine stilul personal care nu vrea să se abată de la canoanele Erminiei bizantine.” Sibiescu, my questionnaire, summer 2002.

496. “Da! Așa am făcut întotdeauna. Icoana bizantină nu se pictează funcție de imaginația iconarului, ci se ține seama de realitatea istorică în primul rând. Iisus a fost o prezență istorică, și sfinții la fel. “Ceea ce am văzut cu ochii noștri, aceea mărturisim”, spun Sf. Evangheliști. Acest chip autentic al Mântuitorului, al Maicii Domnului, al sfinților, acesta ni s-a transmis prin Sf. Tradiție –și-l regăsim în erminii de pictură bizantină, sau în alte manuale.” Archimandrite Sofian, my questionnaire, summer 2002 ; his emphases.

497. “Atât erminiile cât și scrierile maeștrilor înaintași au reprezentat întotdeauna îndrumătorul fiecărui pictor bisericesc.” Onică, my questionnaire, summer 2002.

498. “Desigur Erminia pentru pictorul de biserici/icoane este ca și Evanghelia pentru Liturghie. Libertatea de expresie a pictorului nu va fi niciodată îngădită de Erminia care este asemenea unei mame (*sic!*) ce te ghidează pe drumul cel bun, dar nu-ți impune strict, pas cu pas fără abatere calea. Nu este o rețetă sigură și clară a reușitei. Calea ți-a fost arătată “mergi așa înainte”- , dar totul și toate țin de experiența și personalitatea fiecărui iconar în parte.” Dumitrescu, my questionnaire, summer 2002.

499. “Nu au fost presiuni în ceea ce privește aspectul canonic al picturii bisericești; au fost însă în viața socială în general.” Achîtenie, my questionnaire, summer 2002.

500. “Direct no. Indirect da – metoda valurilor.” Tudoran, my questionnaire, summer 2002.

501. “După celebrele teze din 1972 [documente politice privind so-called revoluția în cultură] cei care nu s-au înregimentat politic au avut foarte puține șanse de afirmare. Sistemul represiv devenea tot mai subtil.” Ibid.

502. “Oarecare libertate până în 1972, [apoi] cristalizarea cultului personalității [și] primatul politicului [cu] prefăcătorie, minciuna, lenea, prostia ca sistem. ‘Politicul’ provoca ‘sacru.’”, Ibid.

503. “Curios este ca se spune ca regimul comunist a vrut să abată, într-un fel sau altul, cerințele profesiei noastre. Nu prea am cunostință de așa ceva, poate pentru că sunt cleric și aria lucrărilor mele ca pictor a fost extinsă doar la Eparhia Buzăului [*sic*].” Sibiescu, my questionnaire, summer 2002.

504. “Pe timpul acela presiunea comunistă era în toate domeniile”, and “Pentru că eram prea ocupat de profesiunile mele (diacon și pictor de icoane) nu am avut timp să disting anumite perioade de presiune.” Ibid.

506.: “Personal, nu am trecut prin acea perioadă, dar cred că sunt destule exemple care au făcut dovada că din drumul dragostei de artă și mai ales din calea spre Dumnezeu nu te va opri nimeni chiar de ispitele și piedicile sunt multe și puternice.” Dumitrescu

507. “De fapt, nu au scăpat. Beneficiarii [oamenii care comandau pictarea unor biserici sau a unor icoane], preoții, parohiile au indus - în funcție de nivelul de cultură – o anumită ‘stare de fapt’. Epoca ‘înlocuitorilor’ a fost și este încă teribilă. (surogat)” Tudoran, my questionnaire, summer 2002.

508. "Aspectul canonic al picturii bisericești era, probabil, un detaliu insignifiant pentru autoritățile comuniste. Acestea interveneau în viața bisericii (distrugând sau mutând biserici) numai când bisericile erau un obstacol în calea planurilor lor (de obicei în construcții majore). Achîțenie, my questionnaire, summer 2002.

509. "Probabil că acest detaliu nu i-a interesat." Brașoveanu, my questionnaire, summer 2002.

510. "Cred că regimul comunist nu era preocupat în mod special de aceste canoane ale picturii bizantine. Sau poate că nici nu aveau cunoștință de ele. Preocuparea lor era de a distruge credința în general." Archimandrite Sofian, my questionnaire, summer 2002; his emphases.

511. "După câțva timp de la instaurarea democrației, am aflat de ce am fost ignorați. Pentru că, înainte, toate problemele ce țineau de bunul mers al bisericii, atât pe plan administrativ, cât și pastoral, erau numai ale Bisericii Ortodoxe. În ce ne privește [pe noi, pictorii de icoane și biserici], prin regulament interior s-a autorizat Comisia de pictură bisericească prin care să se organizeze lucrările de pictură. Biserica Ortodoxă își lua răspunderea proprie de a restaura și a-și picta bisericile și, deci, interesele ei nu trebuiau să lezeze regimul de atunci. Noi ne-am văzut de treaba noastră." Sibiescu, my questionnaire, summer 2002.

512. "Organele politice nu veneau în biserică." Enache, my questionnaire, summer 2002.

513. "Pictorii de biserici și de icoane nu au fost și nu sunt interesați de fenomenul politic în general." Onică, my questionnaire, summer 2002.

514. "[Pentru că pictura de icoane și politica] sunt două domenii diferite." Tudor, my questionnaire, summer 2002.

515. "Oricum arta și politica merg pe făgașuri diferite, deși credința ar trebui să fie aceeași. Deci [pictorii de icoane] au scăpat prin credință și nădejde; fapta bună era poate chiar împlinirea vocației lor, înmulțirea talantului primit [în pofida condițiilor politice]." Dumitrescu, my questionnaire, summer 2002.

516. "Consider că icoana este o mărturisire a ortodoxiei, a Evangheliei prin imagine și această mărturisire nu va înceta niciodată indiferent de timpurile ce vor veni." Nicolaiciuc, my questionnaire, summer 2002.

517. "Pictorii de icoane au scăpat prin] credința în Dumnezeu și dorința lor." Timofte, my questionnaire, summer 2002.

518. "M-au interesat și sunt familiar cu arta religioasă a Evului Mediu și a Renașterii, însă n-am putut să aprofundez aceste perioade din cauza multor lucrări de pictură - unele impuse în regim de forță, altele în regim de devotament." Sibiescu, my questionnaire, summer 2002.

519. "Arta religioasă și cea contemporană îmi sunt familiare atât cât să pot să fac uz de ele în anumite conjuncturi: analize critice la recepțiile ce le fac la lucrările din eparhie, [sa citesc] revistele bisericii, când schimbăm între noi fotografii ale lucrărilor noastre etc." Ibid.

520. Archimandrite Sofian, since worked equally on the walls of the church, and on icons, answered: "Tehnica fresco pentru pictura monumentală. [și] tehnica 'picturii bizantine' pentru icoane."

522. "Ca tehnică murală folosesc tehnica *al secco*, iar pentru pictura icoană - tehnica tradițională cu grund de praf de cretă cu clei (de piele, de oase) cu emulsie de ou." Cojocă, my questionnaire, summer 2002.

523. "Fresca, tempera, ulei"; "var, câlți, pigments, ulei în ceară de albine, ouă, oțet." Fr Brașoveanu, my questionnaire, summer 2002 ; the oil used in wall/icon-painting in Romania, is vegetable oil, usually lin seed oil – information from the students in Bucharest.

525. "Ulei, tempera, ceseinat de calciu și mai ales [pentru] '*a fresco*' - pigmenți organici." Enache, my questionnaire, summer 2002.

526. "Folosesc tehnicile tradiționale și materiale care au fost testate în timp." Onică, my questionnaire, summer 2002.

527. "Tehnica clasică și materiale clasice precum și tehnica modernă și materiale moderne." E. Sălăjan, my questionnaire, summer 2002.

529. "Tehnici tradiționale: frescă (var, câlți, nisip); pictura pe lemn (lemn, pânză, gelatină, ipsos mort, pigmenți naturali, gălbenuș de ou, varnish)." I. Sălăjan, my questionnaire, summer 2002.

530. "Tempera, lemn, pigmenți, emulsie ou." V. Tudor, my questionnaire, summer 2002.

531. "Ca tehnică folosesc *al secco*, *al fresco*, tempera, iar ca materiale pigment, tempera și ulei." D. Ciofu, my questionnaire, summer 2002.

532. "Sunt valabile tehnicile, metodele și materialele prescrise de *Erminii*. Acestea însă sunt actualizate conform timpului, dar căutând să se păstreze același rezultat final." Gabriel Ciofu, my questionnaire, summer 2002.

533. "De obicei pictez tempera cu ou pe lemn, adică pigmenți cu emulsie de ou. La perete, *al secco* sau *al fresco* după necesități." Nicu Nicolaiciuc, my questionnaire, summer 2002.

534. "Tehnica fresco, iar în ceea ce privește icoanele, tempera cu emulsie de ou pe lemn." Petre, my questionnaire, summer 2002.

535. "tehnica tempera în ou, fresco; materiale cât mai de calitate (atât cât îmi pot permite). Evit materialele sintetice (acrilicile)." Timofte, my questionnaire, summer 2002.

536. "Tempera, ulei, fresco." Constantin Ureche, my questionnaire, summer 2002.

538. "Pentru pictura din nou în biserici tehnica 'fresco' este folosită cel mai des, nu numai pentru că este de tradiție bizantină dar și pentru că este recomandată de către Comisia de pictura bisericească. Sunt și biserici unde se impune tehnica picturii în tempera sau ulei. La restaurări de frescă conform soluțiilor fixate în devize, reintegrările se efectuează în tempera sau cazeină, iar cele în ulei se reintegrează cu *vernis* (ceară de albine + terebentină + ulei) ca liant, plus obișnuitele culori din tuburi ulei. I paint the icons exclusively in tempera (ou + oțet + ulei)"; N. B. In the the last statement seems to be a mistake since tempera does not require/allow oil. Sibiescu, my questionnaire, summer 2002.

539. "Mesajul spiritual transmis de o icoană nu este influențat de materialele cu care este lucrată aceasta." Ungureanu, my questionnaire, summer 2002.

540. "Materialele folosite nu trebuie să influențeze direct mesajul spiritual. Aceeași capacitate de a transmite mesajul dorit îl pot avea și materialele tradiționale cât și cele moderne cu condiția de a respecta o tehnică adecvată acestor materiale și de asemeni cu condiția ca aceste materiale să fie folosite de un pictor autentic." Onică, my questionnaire, summer 2002.

541. "Indiferent de materialele folosite, o lucrare poate transmite un mesaj spiritual special dacă este făcută bine." E. Sălăjan, my questionnaire, summer 2002.

542. "Materialele moderne nu implică o viziune modernă și atunci mesajul spiritual nu are de ce să fie altul decât cel ce se transmite de două mii de ani. Nu-l vom adapta pe Hristos nouă, ci noi ne vom adapta actualității sale veșnice." Dumitrescu, my questionnaire, summer 2002.

543. "Dacă Biserica prin zugravii săi a ostenit atâtea veacuri să elaboreze forme și ansambluri artistice, noi, cei de acum, preferăm și suntem datori să păstrăm proprietățile materialelor tradiționale care dau posibilitatea sa creem imagini iconografice și armonii cromatice mai deosebite. *Mesajul spiritual pe care vreau să-l transmit este în funcție și de materialul folosit.* Prefer materialele tradiționale." Sibiescu, my questionnaire, summer 2002; emphases added.

544. "Există diferențe, chiar mari." G. Ciofu, my questionnaire, summer 2002.

545. "Mijloacele moderne și materialele moderne folosite în pictura religioasă sunt golite de orice sens spiritual. În pictura veche există un adevărat ritual pentru prepararea fiecărei culori sau a lemnului (vezi Manualul lui Dionisie din Furna) – așa cum, de pildă, se pregătește cu infinită grijă prescura pentru Sf. Jertfă. Totul este un dar, o jertfă închinată lui Dumnezeu în semn de recunoștință ("Ale tale dintru ale Tale, Ție îți aducem...). Sensuri și semnificații care nu pot fi redată prin materialele moderne folosite, de obicei fabricate pe baza unor chimicale, fără nici o adiere spirituală." Archimandrite Sofian, my questionnaire, summer 2002.

546. "Părerea mea este că odată cu materialele tradiționale întreaga natură participă la desăvârșirea unei icoane: ou, lemn, clei oase, pigmenti etc. În plus materialele moderne nu sunt verificate în timp și nu au 'căldura' celor dintâi. Icoana e ceva nobil și trebuie realizată din materiale nobile și durabile." Șerban, my questionnaire, summer 2002.

547. "Materialele moderne nu se ridică valoric la cota celor pe care le folosim deja. [Nu avem încredere în ele] poate pentru că nu le cunoaștem bine, poate pentru că nu le știm durabilitatea în timp și poate și din cauză că multe sunt falsificate (cel puțin pe aici). Dar dacă le vom folosi și ele ne vor spune ceva peste timp, s-ar putea să le acceptăm." Sibiescu, my questionnaire, summer 2002.

548. "Reacția culorilor în timp, rezistența, influența fumului, prafului, gudroanelor etc." N.B. The resistance to smoke and tars is very important in an Orthodox church since, in many cases, the candles burn inside the church building (today, the practice of lighting candles outside has become widespread, but, they will never be entirely eliminated from the inside of the church. Enache, my questionnaire, summer 2002.

549. "Pentru că materialele folosite nu le pot egala în calitate pe cele folosite încă din cele mai vechi timpuri și implicit nu pot transmite același mesaj spiritual." I. Sălăjan, my questionnaire, summer 2002.

550. "Cromatică este mai violentă, artificială." V. Tudor, my questionnaire, summer 2002.

551. "Da! Există o diferență. Mijloacele mecanice moderne precum calculatorul și materialele noi [în pictura de icoane] presupun o perioadă mai scurtă a execuției, dar integrarea organică a conținutului [icoanei] este mai superficială. Sensul spre 'sacru' al formei este tulburat de grija pentru acuratețea execuției și de un anumit didacticism spiritual rudimentar." M. Tudoran, my questionnaire, summer 2002.

552. "Materialele moderne nu-ți permit păstrarea stilului bizantin și o modificare a stilului înseamnă și o modificare a mesajului. Teologia icoanei nu s-a schimbat în timp și atunci trebuie păstrată tradiția și în pictarea acesteia." Zafiu, my questionnaire, summer 2002.

553. "Eu am fost învățat să respect tradiția și de aceea mi se pare că pictura cu materiale tradiționale este un fel de respect pentru aceasta." Fedot, my questionnaire, summer 2002.

554. "În trăirea mai profundă pe care o emite o lucrare iconografică realizată cu materiale tradiționale, în comparație cu celelalte care-ți dau o senzație de "sec", "lipsit de trăire." Petre, my questionnaire, summer 2002.

555. "Spre exemplu, pigmentii noi, obținuți artificial nu sunt compatibili cu pigmentii folosiți în Evul Mediu, iar *vernisurile* organice vechi sunt net superioare celor artificiale, din zilele noastre" G. Ciofu, my questionnaire, summer 2002.

556. "Da, există. Cred că materialele tradiționale sunt cele mai potrivite pentru realizarea icoanelor și frescelor." Timofte, my questionnaire, summer 2002.

557. "...în zilele noastre se pierd tradițiile vechi care au demonstrat măiestria și trăirea, materialele bune folosite [sunt] înlocuite azi cu materiale ieftine..." Nicolaiciuc, my questionnaire, summer 2002.

Appendix F

Two tables with a synthetic illustration of the results of the interviews conducted with Romanian iconographers during field-work.

A.

Current Number	Name of the icon-painter	Period of beginning the profession of iconographers	1 Reason of choosing this profession				2 The Commission for Religious Painting founded by the Romanian Patriarchate	3 Other forms of qualification (awarded by other qualifying bodies or self-taught)	4 In how many churches or religious buildings the icon-painter has worked so far	5 The stages reached in professional development of the icon painter	6 Awareness of the necessity of keeping moral and spiritual rules	7 Effective keeping of the moral and spiritual rules which an icon painter is taught during the process of his/her formation	8 Use of <i>Hermeneia</i> and other icon-painter manuals	9 Political pressure in their work during the Communism -if they felt any such pressure	10 If "yes", what was the way in which this pressure manifested itself?	11 Possible periods of maximum political intervention in icon-painters' work	12 Possible explanation of the non-interference of the political authorities in the icon-painters' work	13 Familiarity with the religious art of the Middle Ages	14 Familiarity with the religious art of the Renaissance	15 Familiarity with modern and contemporary art	16 Habit of museum visits	17 Habit of attending exhibitions of contemporary art	18 The techniques and materials used by the iconographer in his/her work	19 Possible relationship between the spiritual message of an icon/ fresco and the materials used in painting it (if they are traditional or modern materials)	20 The differences (if they exist) between an icon/fresco painted with traditional materials and those painted with modern materials	21 The age of the interviewed iconographer
			Vocation/passion	Pragmatic reason	Both vocation and pragmatic reason	By chance																				
1.	Petre Achîţenie	1945		Yes (quoted)			Yes		Approx. 50	The 1 st stage	Yes	"Yes, in a personal way"	Yes	No	Not in icon-painting as such, but in social life in general	In social-life in general: 1944-1948; 1948-1965; 1965-1989	Quoted	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Fresco	No	-	Over 45 (actually 70 years old)
2.	Archimandrite Sofian Boghiu	1940-1944	Yes (quoted)					School of fine art (Belle-Arte) – he underwent qualification before the funding of the Commission for Religious Painting	20 new painted churches and countless restored churches	Retired	Yes (quoted)	Yes	Yes (quoted)	No	It is not the case	It is not the case	Quoted	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Quoted (fresco, etc.)	Yes	Quoted	Over 45 (actually 90 years old)
3.	Fr Petre Braşoveanu	Second year of undergraduate studies	Yes (quoted)				Yes		28	the 2 nd stage	Yes	Yes	Yes	No	-	-	Quoted	Yes	Yes	Yes	Yes ("sometimes")	Yes ("sometimes")	Fresco and tempera	No	-	Over 45
4.	Bogdan Cojocea	1991	Yes (quoted)					School of fine arts (Faculty of Plastic and Decorative Arts)	one	Teaching Assistant within the university	Yes	Yes	Yes	No	No	-	-	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Fresco (quoted)	No	-	25-35
5.	Sister Oana Donose (nun novice)	After finishing secondary school	Yes					Faculty of Theology (Department of Church-Painting)	None; only icons	I consider myself an apprentice Not yet certified by the Commission	Yes	Yes	Yes	[too young]			Do not know	Approx.	Approx.	No	No	No	Egg tempera	I have not worked with other materials	-	18-25
6.	Gabriela Drănceanu	During undergraduate studies	Yes				Yes (in parallel with the university)	Yes (School of fine Arts - Faculty of Plastic and Decorative Arts)	More than 15	The 3 rd stage	Yes	I try as much as possible	Yes	No [too young]	It might have been problems in 1950-1960		Protected by God ("by a force stronger than any political force")	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Traditional (pigments, fresco, egg emulsion)	No	-	25-35
7.	Sabin Drănceanu	During undergraduate studies	Yes				Yes		More than 20 churches new painted 9-10 iconostases painted or restored	The 3 rd stage	Yes	I try as much as possible	Yes (<i>Hermeneia</i> + albums + the works of renowned church painters from Romania and other countries)	During the compulsory military service	Probably there were problems during the 'secularization' of the monasteries	The beginning of the Communist era. After 1980 it took place even a flourish of the church-painting	This activity was ignored	Very well	Yes (Quoted)	Yes	Yes	Yes	The 'traditional' ones	No	Everything is done now is done in a hurry	35-45
8.	Liliana Enache	When 19 old	Yes (quoted)				Yes		Approximately 70	the 1 st stage	Yes	Yes	Yes	No	-	-	Quoted	Approx.	Approx.	No	No	No	Fresco, oil, etc. (quoted)	Yes	Quoted	Over 45
9.	Nichita Fedot	"During my apprenticeship in childhood around a master, and then everything has come naturally"	Yes					Around masters in my village"	In 3-4 churches	Free-lance	Yes	Yes	Yes	No	-	-	-	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Traditional materials and techniques	Yes	Quoted	25-35
10.	Stelian Onică	In 1974	Yes (quoted)				Yes		10	The 4 th stage	Yes	No ("today it is not possible to keep them anymore in a parish, but	Yes (quoted)	No (quoted)	-	-	Quoted	Yes	Yes	Yes (quoted)	Yes	Yes	Quoted	No (quoted)	-	Over 45

											only in a monastery” (quoted)														
11	Elena Sălăjan	During undergraduate studies	Yes (quoted)				School of fine arts (Faculty of Plastic and Decorative Arts); she works also as a restorer of secular painting	5	She has not answered the question	Yes	No	Yes	No	-	-	-	Yes	Yes	Yes (she is a restorer of secular painting)	Yes	Yes	Quoted	No (quoted)	-	35-45
12.	Ion Sălăjan	In childhood	Yes			Yes		10	the 3 rd stage	Yes	No	Yes	It is not the case	-	-	-	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Quoted	Yes (“Certainly yes”)	Quoted	35-45
13.	Cristina Seredan	Gradually (see the quotation)			Yes		Faculty of Decorative Arts, Bucharest	6 (some new painting, some restoration)	No qualification from the Commission for Religious Painting, but free lance icon-painter; Also university Teaching Assistant	Yes	No	Yes	-	-	-	-	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Tempera, greasy tempera, oil, acrylic, mixed techniques	No	-	18-25
14.	Archdeacon Gabriel Sibiescu	1968	Yes (discovered somewhat by chance)			Yes		30, including restorations, but excluding bell-tower, <i>trotta</i> (small commemorative shrines, usually along the roads in the countryside), <i>iconostasis</i> work	1 st stage	Yes (quoted)	Yes (quoted)	Yes (quoted)	No (quoted)	Indirectly (quoted)	-	Quoted	Yes	Yes	Yes	Yes (Quoted)	Yes	For walls: fresco (for a new church), tempera, oil. For restoration: tempera, <i>casein</i> , <i>varnish</i> (becc wax+turpentine+oil). Icons: tempera (egg+vinegar+oil) Quoted	Yes	Quoted	Over 45 (much older he says, but does not say his age)
15.	Maria Magdalena Șerban	During my undergraduate studies	Yes				Faculty of Decorative Arts - Bucharest	Only icons	Free-lance artist	Yes	Yes, gradually I understood their importance (quoted)	Yes	-	-	-	-	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Traditional materials and techniques: tempera, wood panel, etc.	Yes	Quoted	25-35
16.	Vasile Tudor	During adolescence	Yes (quoted)				Self-taught	7 (approximately)	free-lance artist	Yes	No	Yes	No	-	-	Quoted	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Egg tempera, wood, pigments	Yes	“The chromatic is more violent, artificial “(NB with modern materials)	35-45
17.	Marius Tudoran	1967			Yes, but it has become a vocation (quoted)	Yes		16 (approximately)	3 rd stage; also Professors of Arts in Cluj-Napoca	Yes (quoted)	Yes. I try	Yes	Indirectly	Quoted	Quoted	They have not escaped the political influence which induce a certain social orientation; it is still happening (quotation)	Yes (I am teaching it)	Yes	Yes	Yes	Yes	Very diverse techniques	Yes	Quoted	Over 45
18.	Pompei Ungureanu	1989	Yes (quoted)				On sites with a Master (Professor Constantinescu) in Cluj	15 (approximately)	Free-lance artist	Yes	I try now	Yes (quoted)	No, it was risky (quoted)	1968 [1969] – 1971 after 1971	1968 (events in Prague); [then] 1971 when the visit in China took place	Quoted	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Techniques : tempera, mosaic, acrylic Materials: tempera and acrylic colours	No	-	Over 45
19.	Adela Zafiu	Gradually during the undergraduate studies	Yes				Faculty of Decorative Arts, Bucharest	3	Free-lance artist	Yes	Yes, partially in the past; I am trying more now	Yes	-	-	-	-	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Traditional techniques and materials	Yes	Quoted	18-25

B.

Current Number	Name of the icon-painter	Period of beginning the profession of icon-painter	1 Reason of choosing this profession				2		3	4	5	6	7	8	9	10	11	12		13	14		15	16	17	18
			Vocation/ passion	Pragmatic reason	Both vocation and pragmatic reason	By chance	Have you received your qualifications through the Commission for Religious Painting of the Romanian Patriarchate?	Other forms of qualification (awarded by other qualifying bodies or self-taught)	In how many churches or religious buildings the icon-painter has worked so far. (Help others to paint churches):	The stages reached in professional development of the icon painter	Awareness of the necessity of keeping moral and spiritual rules	Effective keeping of the moral and spiritual rules which an icon painter is taught during the process of his/her formation	Use of <i>Hermineia</i> and other icon-painter books	Political pressure in their work during the Communism -if the felt any such pressure-	If "yes", what was the way in which this pressure manifested itself	Possible periods of maximum political intervention in icon-painters' work	Possible explanation of the non-interference of the political authorities in the icon-painters' work	Familiarity with the religious art of the Middle Ages	Familiarity with the religious art of the Renaissance	Familiarity with modern and contemporary art	Habit of museum visits	Habit of attending exhibitions of contemporary art	The technique used by the icon-painter in his/her work The materials used by the icon-painter in his/her work	Possible relationship between the spiritual message of an icon/fresco and the materials used in painting it (if they are traditional or modern materials)	The differences (if they exist) between an icon/fresco painted with traditional materials and those painted with modern materials	The age of the interviewed icon-painter
1.	Daniel Ciofu	In 1999, when he finished secondary school)	Yes (quoted below)				-	University	A chapel-at-easy + one bell-tower	Student	Yes	Yes (sometimes")	Yes	It is not the case	-	-	-	Yes	Yes	Yes + Yes	Yes	No	Technique "a secco" and "a fresco", tempera, oil"	No	-	18- 25
2.	Gabriel Ciofu	During the 10 th grade in the secondary school	He has not explained the reason of his choice				-	University	3 churches + a chapel-at-easy + bell-tower	Student	No	I was not told about the spiritual aspect of icon painting, but this will come in time	Yes	It is not the case	-	-	-	Yes	Yes	Yes + Yes	Yes	Yes	What is recommended in the <i>Hermineia</i> , but with 'updating' (Quoted)	Yes	Quoted	18- 25
3.	Dragoș Dricu	During the secondary studies				Yes (but the chance has revealed a real talent)	-	University	3 churches	It is not the case; I am a student	Yes	Yes	Yes	It is not the case	-	-	Yes	Yes	Yes	Yes + Yes		Yes	Mosaic Fresco Tempera	No	-	18-25
4.	Alina-Georgiana Dumitrescu	After graduating from Secondary school	Yes				-	University	9 churches	Student (apprentice)	Yes (Quoted)	Yes	Yes (Quoted)	She did not live throughout that time, but has an opinion (Quoted)	Quoted	-	Quoted	Yes	Yes	Yes + Yes		Yes	Fresco, Oil, egg tempera	No	Quoted	18- 25
5.	Nicu Nicolaiuc	After finishing the military service				Yes (but the chance has revealed a real talent)	-	University	3	Student (fourth year)	Yes	Yes ("to a certain extent; I will like to be able to keep them to a larger extent")	Yes	It is not the case	-	-	Quoted	Quoted	No	No + No	No	No	Egg tempera on wood, a fresco and a secco, depending on the circumstances (Quoted)	Yes	Quoted	18-25
6.	Valentina-Eliza Petre	When about 24 year old (graduate of secondary school at that time)			Yes		-	University	One chapel + one church	Student (third year)	Yes	Yes (Quoted)	Yes	It is not the case	-	-	-	Yes	Yes	Yes + Yes	Yes	Yes	Fresco (on the wall), egg tempera on wood (for icons)	Yes	Quoted	25-35
7.	Mirela Timofte	After graduating from secondary school	Yes				-	University	2	Student	Yes	Yes ("I try, but do not always manage and I regret it")	Yes	It is not the case	-	-	Quoted	Yes	Yes	Yes + Yes	Yes	Yes	Egg tempera, fresco (avoiding acrylics; quoted)	Yes	Quoted	18-25
8.	Constantin Ureche	5-6 years before going into the university (Faculty of Theology-Cultural Inheritance Division-which includes icon painting)	Yes (quoted below)				-	University	5	Student	Yes	Yes (Approx.)	Yes	It is not the case	-	-	-	Yes	Yes	No + No	Yes	No	Tempera, Oil, Fresco	No	-	No answer

Bibliography

a) Primary Sources

i. Published

Athanasius, *The Life of Antony*, trans. Robert C. Gregg, Paulist Publications, New York, 1980.

Ellershaw, H., (ed.), *Life of Antony. Select Writings of Athanasius*, Library of Nicene and Post Nicene Fathers II. 4, New York, 1924, reprint 1957.

The Holy Bible. The New King James Version, Thomas Nelson Publishers, Nashville, 1988.

The Bible. New Jerusalem Edition, Doubleday, New York, 1990.

Ioannis Cassiani Eremitae, *De institutis renuntiantium libri XII: Collationes Sanctorum Patrum* XXIV, Ex Typographia Vaticana, Romae, MDLXXXVIII [1588].

John Cassian, *Institutions Cénobitiques*, trans. J-C. Guy, Editions du Cerf, 1965.

Cennini, Cennino, *The Craftsman's Handbook: the Italian 'Il Libro dell'Arte'*, trans. Daniel Thomson, Dover, N. Y., 1954.

John Chrysostom, *The Divine Liturgy of Our Father Among the Saints John Chrysostom*, Oxford University Press, Oxford, New York, Athens, 1995.

Cyril of Scythopolis, *The Lives of the Monks of Palestine*, trans. R. M. Price; Introduction and notes John Binnes, Cistercian Publications, 1991.

Da Vinci, Leonardo, *Traité du paysage*, Peladan, Paris, 1927.

Dionysius of Fourna, *The 'Painter's Manual'*, Oakwood Publications, Redondo Beach, California, 1989.

Dionysius of Fournia (ed. C. Săndulescu-Verna), *Erminia picturii bizantine* [*Hermeneia of the Byzantine Painting*], Editura Sophia, Bucharest, 2000.

Draguet, R., *Les formes syriaques de la matière de l'Histoire lausiaque*: Secretariat du Corpus SCO, Louvain, 1978.

Eutropius, *Breviarium ab Urbe condita*, Hildebrand, Berlin, 1961.

Horace, *Horace's Satires and Epistles*, trans. J. Fuchs, Norton, New York, 1977.

John of Damascus, St., *Three Treatises on the Divine Images*, ed and trans. Andrew Louth, St Vladimir's Seminary Press, Crestwood, NY, 2003.

Kossler, C., *St Benedicti Regula monachorum*, ULR Moser, Graz, 1931.

Mansi, G. D., *Sacrum Conciliorum Nova and Amplissima Collectio*, vols.1-15, Antonius Zatta Veneti, Florence, Venice 1759-1798.

Monahia Iuliania (M. N. Socolova), *Truda Iconarului* [The Iconographer's Toil]. The Russian original: *Trud Ikonopista*, Sophia Publishing House, Bucharest, 2001, trans. E. Savga, Sviato-Troitskaia Serghieva Lavra, 1995.

Moschus, J., *The spiritual meadow. Pratum spirituale*, trans. John Wortley, Cistercian Publications, Kalamazoo, Mich., 1992.

Norberg, D. (ed.), *Registrum Epistularum*, Corpus Christianorum Series Latina 140 A, Turnholti Typographi, Brepols, 1982.

Quintilian, *The Institutio oratoria of Quintilian*, vols. 1-4, trans. H. E. Butler, Harvard University Press, Cambridge, Mass., 1969-1979.

Pattenden, Ph., *Prolegomena to a new edition of the 'Pratum Spirituale' of John Moschus with a specimen of the edition*, doctoral thesis at University of Oxford, 1979 [i. e. 1980].

Russell; N. (trans.) and B. Ward (Introduction), *The lives of the Desert Fathers: the Historia monachorum in Aegypto*, Mowbray Cistercian, London, Oxford, and Kalamazoo, c. 1980.

Tătărescu G. M., *Precepte și Studii Folositoare asupra Corpului Umanu și Dessemnu dupe Cei mai Celebru Pictori* [Useful Norms and Studies on the Human Body after the Most Famous Painters], Belle Arte [Academy], Bucharest, 1865.

Theodore the Studite, *On the Holy Icons*, trans. C. P. Roth, St Vladimir's Seminary Press, Crestwood, N.Y., 1981.

Theophilus the Presbyter, *Schedula Diversarum Artium*, Vienna, Wilhelm Braumuller, 1874; *On Divers Arts*, eds. and trans. J.C. Howthorne and C. S. Smith, University of Chicago Press, Chicago and London, 1963.

“Decisiunea Sfântului Sinod al Sfintei noastre Biserici autocefale drept măritore de resărit, privitoare la icoanele, arhitectura, pictura și ornamentatiunea bisericilor din tot țara, cum să se urmeze pe viitor” [The Decision [Decree] of the Holy Synod of our Holy Autocephalous Orthodox Eastern Church Regarding Icons, Architecture, Painting and Decoration of the Churches in the Entire Country as to How these are to be carried out in the Future, 22 November, 1889], in *Monitorul Oficial* [Official Bulletin], No. 183, November, 1889, and *Biserica ortodoxă română și cultele străine din Regatul Român*, Institutul de Arte Grafice ‘Carol Gobl’, Bucharest, 1904.

Decizia nr. 136 mai, 1950 [The Decision no 136 May, 1950], in *Biserica Ortodoxă Română. Partea Oficială*; Nos. 3-6, 1950 (March-June).

ii. Unpublished

Manuscript no. 1801 in the Collection of Manuscripts of the Romanian Academy [of Science].

Reitlinger, J., *Notes on her Paintings in St Basil’s Chapel*, transcript by Anna Hulbert and Donald Savage, 1994.

Inventarul General al Institutului Surorilor de Caritate ‘Fecioara Maria’ de la Mănăstirea Pasărea [The General Inventories of the Institute of the Charity Sisters ‘Virgin Mary’ of Pasărea Monastery] from 31 March 1945, and 31 January 1946, in Plumbuita Monastery’s Archives.

b) Secondary sources

i. Works by individual authors

Ainalov, D. V., *The Hellenistic Origins of Byzantine Art*, C. Mango ed., trans. E. and S. Sobolevitch, Rutgers University Press, New Brunswick, N. J., 1961.

Anania, L., C. Luminea, and L. Melinte et al. *Bisericile osândite de Ceaușescu. București 1977-1989* [The Churches Condemned by Ceaușescu. Bucharest 1977-1989], Editura Anastasia, Bucharest, 1995.

Arrouye, J., "Archéologie de l'iconologie", in *Pour un temps/Erwin Panofsky*, Cahiers Pour un Temps, Centre Georges Pompidou / Pandora Éditions, Paris, 1983.

Aston, M., *Monasteries in the Landscape*, Tempus, Stroud (Gloucestershire, UK), 2000.

Avi-Yonah, M., *Ancient Mosaics*, Cassell, London, 1975.

Baddeley, O., E. Brunner, M. Mundell Mango, and Y. Piatnitsky, *Sinai, Byzantium, Russia: Orthodox Art from the sixth to the 20th Century*, Saint Catherine Foundation in association with The State Hermitage Museum, London, 2000.

Bălan, I., Hierodeacon, *Mănăstirea Bistrița*, Mitropolia Moldovei și Sucevei, [Suceava], 1977.

Barnea, I., O. Iliescu, and C. Nicolescu, *Cultura Bizantină în România* [The Byzantine Culture in Romania], The State Committee for the Culture and Art, Bucharest, 1971.

Baron, P., G. Mărculescu-Popescu, F. Andreescu et al., *România. Schituri, Mănăstiri Biserici. Romania. Ermitages. Monastères, Eglises. Romania Hermitages, Monasteries, Churches* (Album in Romanian, French, and English), Editura Royal Company, Bucharest, 1999.

Besançon, A., *The Forbidden Image. An Intellectual History of Iconoclasm*, trans. J. M. Todd, The University of Chicago Press, Chicago and London, 2000.

Belting, H., *Likeness and Presence: A History of the Image Before the Era of Art*, trans. E. Jephcott, University of Chicago Press, Chicago, London, 1990.

_____, *Qu'est-ce qu'un chef-d'oeuvre*, Gallimard, Paris, 2000.

Berindei, D., *L'année révolutionnaire 1821 dans les Pays roumains* [The revolutionary year 1821 in the Romanian lands], trans. M. Costescu and R. Crețeanu, Éditions de l'Académie de la République Socialiste de Roumanie, [Bucharest], 1973.

Bigham, S., Fr., *Heroes of the Icon*, Oakwood Publications, Torrance, 1998.

Blaa, L., *Din lirica universală* [Selections of international poetry] Editura de Stat pentru Literatură și Artă, Bucharest, 1957.

Blamires, David, *David Jones, Artist and Writer*, Manchester University Press, Manchester, 1971.

_____, *David Jones and Nativity: A Christmas Essay* [lacks publ.], Manchester, 1982.

Bovini, G., *Ravenna Mosaics*, trans. Giustina Scaglia, Phaidon and E. P. Dutton, Oxford and New York, 1978.

_____, Giuseppe Bovini, *San Vitale di Ravenna*, Silvana, Milano, [1955].

Brañște, E., *Programul iconografic al bisericilor ortodoxe (Îndrumător pentru zugravii de biserici)* [The Iconographic Programme for the Orthodox Churches (A Guide for Iconographers)], Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucharest, 1975.

Brătianu, C. I., *An Enigma and a Miracle of History: The Romanian People*, trans. Patricia H. Georgescu, Enciclopedic Publishing House, Bucharest, 1996.

Brewer, D., *The flame of freedom. The Greek war of independence 1829-1829*, John Murray, London, 2001.

Brooke, C. N. L., *The Twelfth Century Renaissance*, Thames and Huston, London, 1969.

Brubaker, L. and R. G. Ousterhout (eds.), *The Sacred Image East and West*, University of Illinois Press, Illinois, 1995.

Brown, J., *Murillo and his drawings*, Art Museum, Princeton University, Princeton, N. J., 1976.

Bulgakov, S., *Svet nevechernii. Sozertsaniia i umozreniia* [The Unfading Light. Contemplations and Speculations], Respublica, Moscow, 1994.

_____, *The Orthodox Church*, The Centenary Press, London, 1935.

Bulgakov, S., *The Wisdom of God, a brief summary of sophiology*, preface by Revd. Frank Gavin, The Paisley Press, New York, 1937.

_____, *The Bride of the Lamb*, trans. Boris Jakim, William B. Eerdmans, T.&T. Clark, Grand Rapids, Mich., Edinburg, 2002.

Cameron, E., *The European Reformation*, Clarendon Press, Oxford, 1991.

Camille, M., *Gothic Art: Visions and Revelations of the Medieval World*, Weidenfeld and Nicholson, London, 1996.

Cândeia, V. and C. Simionescu, *Witnesses to the Romanian Presence in Mount Athos*, Editura Sport Turism, Bucharest, 1979.

Chazelle, C. M., "Pictures, Books, and the Illiterate," in *Word and Image* vol. 6, no. 2, 1990.

Chetverikov, S., *Starets Paisii Velichkovskii. His Life, Teachings, and Influence on Orthodox Monasticism*, trans. V. Lickwar and A. Lisenko, Nordland Publishing Company, Belmont, Massachusetts, 1980.

Chilvers, I., and H. Osborne, *The Oxford Dictionary of Art*, Oxford University Press, Oxford, New York, 1988.

Cobzaru, D., Protosinghel, *Monografia Mănăstirii 'Adormirea Maicii Domnului' Nicula*, [The Monograph of the Monastery 'The Dormition of the Mother of God'], Editura Ecclesia, Nicula, 2001.

Comărnescu, P., *Voroneț, fifteenth and sixteenth century frescoes*, Foreign Languages Publishing House, Bucharest, [1959].

Constantinescu R., and M. Sfârlea, *Monumente religioase. Biserici și mănăstiri celebre din România*, Editura Editis, [n. 1, Bucharest?], 1994.

Cormack, R., *Writing in Gold: Byzantine Society and its Icons*, George Philip, London, 1985.

_____, *Painting the Soul: Icons, Death Masks and Shrouds*, Reaction Books, London, 1997.

_____, *The Byzantine Eye: Studies in Art and Patronage*, Variorum Reprint, London, 1989.

Cormack, R., *Byzantine Art*, Oxford University Press, Oxford, 2000.

Csikszentmihalyi, M., *The Art of Seeing. An Interpretation of the Aesthetic Encounter*, J. Paul Getty Trust, Los Angeles, 1990.

Ćurčić, S., *Gračanica: King Milutin's church and its place in late Byzantine architecture*, Pennsylvania State University Press, University Park (Pennsyl.), 1979.

Dan, C. and V. Florea, *Theodor Aman*, Editura Meridiane, Bucharest, 1984.

Deac, M., *Umanismul revoluționar în arta plastică românească*, Editura Sport-Turism, Bucharest, 1984.

Decker, H., *Romanesque Art in Italy*, trans. J. Cleugh, Thames and Hudson, 1958, London.

_____, *Gotik in Italien*, A. Scroll, Vienna, 1964.

Demus, O., *Byzantine Art and the West*, The Wrightsman Lectures 3, Weidenfeld and Nicolson, London, 1970.

_____, *Byzantine Mosaic Decoration: Aspects of Monumental Art in Byzantium*, Routledge and Kegan Paul, London, 1976.

De Hamel, Chrisopher, *Scribes and Illuminators*, British Museum Press, London, 1994.

F. Deuchler, *Gothic*, trans. V. Menkes, Weidenfeld and Nicholson, London, 1973.

Diaconescu, M., *Biserici și Mănăstiri Ortodoxe. Orthodox Churches and Monasteries* (Album in both English and Romanian), Alcor Publishing House, Bucharest, 1998.

Dickens, A.G., *Reformation and Society in Sixteenth Century Europe*. Thames and Huston, London, 1966.

Drăgan, R. and A. Ioan, *Ființa și Spațiul*, Editura ALL, Bucharest, 1992.

Drăguț, V., *Romanian Art: Prehistory, Antiquity, Middle Ages, Renaissance, Baroque*, Meridiane Publishing House, Bucharest, 1984.

Drăguț, V., D. Grigorescu, V. Florea et.al., *Romanian Painting in Pictures. 1111 reproductions*, Editura Meridiane, Bucharest, 1971.

Drăguț, V., V. Florea, and D. Grigorescu, et al., *Romanian Painting*, Editura Meridiane, Bucharest, 1977.

Drăguț, V. and D. Grigorescu, *History of Romanian Art. An outline*, Editura Enciclopedică, Bucharest, 1990.

Dudaș, F. (ed.), Virgil Câdea (Preface), *Cazania lui Varlaam în Transilvania*, Arhiepiscopia Ortodoxă Română a Vadului Feleacului și Clujului, Cluj, 1983.

Elliot, D., "Engineers of the Human Soul. Painting of the Stalin Period," in M. Cullerne Bown and D. Elliot, *Soviet Socialist Realist Painting 1930's-1960's*, Oxford, The Museum of Modern Art, 1992.

Elton, G.R., *Reformation Europe: 1517-1559*, Collins, London, 1963.

Ene Vasilescu, E., "Sestra Ioanna Reitlinger (1898-1988), *rara avis* sredi pravoslavnihi iconopistev"[Sister Joanna Reitlinger: a *rara avis* among the Orthodox Painters], trans. Juliana Dresvina, in *Stranitsi: Bogoslovie, Cultura, Obrazovanie* [Pages: Theology, Culture, Education], the journal of St. Andrew's Theological College in Moscow, no. 8:3, September 2003.

Enlart, C. and D. Hunt, *Gothic Art and the Renaissance in Cyprus*, Trigraph in association with the A. G. Levis Foundation, London, 1987.

Evdokimov, P., *The Art of the Icon: a Theology of Beauty*, trans. Steven Bigham, Oakwook Publications, Redondo Beach, CA, 1990.

_____, *L'art de l'icône: théologie de la beauté*, Desclée De Brouwer, Paris, 1972.

Faure, É., *Histoire de l'art: L'art renaissant*, Éditions Jean-Jacques Pauvert, Paris, 1976.

Filoteitou, G., *Glimpses of the Holy Mountain*, [no publ.], Thessaloniki, 1977.

Florea, V., *Romanian Art: Modern and Contemporary Ages*, vols. 1-2, Meridiane Publishing House, Bucharest, 1984.

Florovsky, G. V., *Byzantine Fathers of the fifth-eight centuries: iz chtenii v Pravoslavnom Bogoslovskom Institute v Parizhe 1933* [based on lectures given at the Orthodox Theological Institute in Paris, 1933], Gregg, Farnborough, Hants, 1972.

Frunzetti, I., V. Florea, and M. Mihalache, *Pictura românească contemporană* [Romanian Contemporary Painting], Editura Meridiane, Bucharest, 1974.

Frunzetti, I. and F. Cruceru, *Prietenii mei artiștii* [My Friends, the Artists], vols. 1-2, Europolis [Publishing House], Constanța, 1997.

Galassi, G., *Roma o Bisanzio*, Libreria dello stato, Rome, 1953.

Galley, J., (ed.), G. H. Forsyth and K. Weitzmann, *Sinai and the Monastery of St. Catherine*, Chatto and Windus, London, 1979.

Garrison, E. B., *Italian Romanesque Panel Painting: an Illustrated Index*, Hacker Art Books, New York, 1976.

Gavrilović, Z., *Studies in Byzantine and Serbian Medieval Art*, Pindar, London, 2001.

Georgescu, V. Al., *Bizanțul și Țările Române* [Byzantium and the Romanian Lands], Editura Academiei Republicii Socialiste România, Bucharest, 1983.

Ghica-Budești, N., *Evoluția arhitectonică în Muntenia și Oltenia. Secolul al XII* [The evolution of architecture in Wallachia and Oltenia. Twelfth Century], Buletinul Comisiei Monumentelor Istorice, fasc. 71-74, Bucharest, 1933.

Giurescu, D. C., *The Razing of Romania's Past*. A Project of the Kress Foundation European Preservation Program of the World Monuments Fund [International Preservation Report], US/ICOMOS, New York, The Bath Press, London, 1990.

Gombrich, E. H., *The Uses of Images. Studies in the Social Function of Art and Visual Communication*, Phaidon, London, 1999.

Grabar, A., *The Beginnings of Christian Art. 200-237*, Thames and Hudson, London, 1967.

Greene, J. P., *Medieval Monasteries*, Leicester University Press, Leicester, London, New York, 1992.

Hackel, S., *One, of Great Price: the Life of Mother Maria Skobtsova*, Darton, Longman and Todd, London, 1965.

Hall, J., *Dictionary of Subjects and Symbols in Art*, John Murray, London, 1974.

Haynes, D. J., *The Vocation of the Artist*, Cambridge University Press, Cambridge, 1997.

Hefele, C. J., *A History of the Councils of the Church from the Original Documents*, trans. W. R. Clark, vols. 1-5, T. and T. Clark, Edinburg, 1896.

Hetherington, P., *Byzantine and Medieval Greece: Churches, Castles, and Art*, John Murray, London, 1991.

Hood, W., *Fra Angelico at San Marco*, BCA Publishing House, London, New York, Sydney, Toronto, 1993.

Huyghe, R. (ed.), *Larousse Encyclopedia of Byzantine and Medieval Art*, Paul Hamlyn, London, 1963.

Ieronim, S. I., *Viața și Activitatea Starețului Gheorghe de la Mănăstirea Cernica* (teza de licență), [The Life and Activity of the Abbot George of Cernica Monastery (graduation dissertation)], Editura Institutului Teologic Universitar, Bucharest, 1979.

Iniguez, D. A., *Murillo*, Espasa-Calpe [Publishing House], Madrid, 1981.

Iorga, N., *Byzance après Byzance: continuation de l'Histoire de la vie Byzantine* [Institute d'études Byzantines], Bucharest, 1971.

Iscru, G. D., *Revoluția română din 1821 condusă de Tudor Vladimirescu* [The Romanian Revolution led by Tudor Vladimirescu] (second edition), Casa de Editură și Librărie Nicolae Bălcescu, Bucharest, 1996.

Iscru G. D. and G. Ploscaru, *Tudor Vladimirescu: În memoria poporului român* [Tudor Vladimirescu in Romanian people's memory], Casa de Editură și Librărie Nicolae Bălcescu, Bucharest, 1996.

Jannella, C., *Simone Martini 1283-1344*, Constable, London, 1989.

Jones, D. M., *1895-1974 (Exhibition)*, Austin/Desmond Fine Art, London, 1989.

_____, *The Anathemata*, Faber and Faber, London, Boston, 1972.

Kardong, T., *Cassian on Chastity*, Assumption Abbey Press, Richardton, N. D., 1993.

Kotkavaara, K., *Progeny of the Icon: Émigré Russian Revitalism and the Vicissitudes of the Eastern Orthodox Sacred Image*, Åbo Akademi University Press, Åbo, 1999.

Kirchbaven, E., (ed.), *Lexikon der christlichen Ikonographie*, Herder, Freiburg, 1968.

Kitzinger, E., *The Art of Byzantium and the Medieval West: Selected Studies*, ed. W. E. Kleinbauer, Indiana University Press, Bloomington, London, 1976.

_____, *Byzantine Mosaic Decoration: Aspects of Monumental Art in Byzantium*, Routledge and Kegan Paul, London, 1976.

Kitzinger, E., *Byzantine Art in the Making: Main Lines of Stylistic Development in Mediterranean Art*, Third-Seventh Centuries, Faber & Faber, London, 1977.

_____, "The Byzantine Contribution to Western Art of the Twelfth and Thirteenth Centuries", *Dumbarton Oaks Papers*, Number 20, Dumbarton Oaks Center for Byzantine Studies, Washington, 1966.

Klauser, T., "Studies on the transmission of Christian Art vii. Once more on the pagan origin of the pictorial motif of the *orans* and the sheep-bearer", *Jahrbuch für Antike und Christentum*, Munster, vols. 1 and 7, 1958 and 1965.

_____, "Studien zur Entstehungsgeschichte der Christlichen Kunst", in *Jahrbuch für Antike und Christentum*, vols. 1-10, Aschendorffsche Verlagsbuchhandlung, Munster, Westfalen, 1958 -1967.

Kontoglou, Ph., (ed. Constantine Cavarinos), *Byzantine Sacred Art; Selected Writings of the Contemporary Greek Icon Painter Photes Kontoglou on the Sacred Arts According to the Tradition of Eastern Orthodox Christianity*, Institute for Byzantine and Modern Greek Studies, Belmont, Mass., 1988.

Kraeling, C. H., *The Christian Building Dura-Europos*, Publications distr. By J. J. Augustin, Locust Valey, New Haven, NY, 1967.

_____, *The Synagogue*, Ktav, New York, 1979.

Leach, N. (ed.), *Architecture and Revolution. Contemporary perspectives on Central and Eastern Europe*, Routledge, London, New York, 1999.

Lee, E. W., and T. E. Smith, *The aura of neo- impressionism*, Indianapolis Museum of Art, Indianapolis, 1983.

Leroy, J., *Monks and Monasteries of the Near East*, trans. Peter Collin, George G. Harrap, London, Toronto, Wellington, Sydney, 1963.

Lock, C., "Iconic Space and the Materiality of the Sign," in *Religion and the Arts*, No 1: 4 (Winter 1997), Boston College, 1997.

Loghin, A., Gh. Platon, V. Ababi, et. al., trans. V. Dobrovici et al., *The 'Al. I. Cuza' University of Iași*, Litera Publishing House, Bucharest, 1972.

Louth, A., *Discerning the Mystery. An Essay on the Nature of Theology*, Clarendon Press, Oxford, 1983.

_____, *The Wilderness of God*, Darton, Longman and Todd, London, 1991.

Louth, A., *St John Damascene: tradition and originality in Byzantine theology*, Oxford University Press, Oxford, New York, 2002.

Mack, A., (ed.) *St Spiridon's Cathedral. A Century in Seattle*, St Spiridon Cathedral Publishing House, Seattle, Washington, 1995.

Margot, Th., *O viatorie în cele șaptezprezece districte ale României, antiquități și curiozități naturale, situe, orașe, monumente, date istorice, usuri și moravuri* [A journey in the seventeen districts of Romania, and natural curiosities, places, cities, monuments, historical data, traditions and customs], C. Rosetti, Bucharest, 1859.

Martindale, A., *Simone Martini 1283-1344*, Phaidon, Oxford, 1988.

Mathew, G., *Byzantine Aesthetics*, John Murray, London, 1963.

Mathews, T. F., *The Clash of Gods: A Reinterpretation of Early Christian Art*, Princeton University Press, Princeton, 1993.

Menozzi, D., *Les images. Église et les arts visuels*, Les Éditions du Cerf, Paris, 1991.

Metrophanes, *Blessed Paisius Velichkovsky, Saint Herman of Alaska Brotherhood*, Platina, California, 1976.

Michelis, P. A., *An Aesthetic Approach to Byzantine Art*, B. T. Batsford, London, 1964.

Miclea, I., and R. Florea, *Hurezi*, Editura Meridiane, Bucharest, 1989.

Miles, J., and D. Shiel, *David Jones: the Maker Unmade*, Seren, Bridgend, 1995.

Mironescu, A., *Istoria Mănăstirii Cernica* [The History of Cernica Monastery], Tipografia Sfintei Mănăstiri Cernica, 1930.

Mitchell, W.J. T., *Iconology: image, text, ideology*, Chicago and London, University of Chicago Press, 1986.

Moore, A. C., *Iconography of Religions*, SCM Press, London, 1977.

Musicescu, A. M. and S. Ulea, *Voroneț* [Album], Meridiane Publishing House, Bucharest, 1971.

Nanu, A., *Gheorghe Tătărescu*, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, Bucharest, 1955.

Norwich, J. J. (ed.), *Oxford Illustrated Encyclopedia of the Arts*, Oxford University Press, Oxford, New York, Melbourne, 1990.

Obolensky, D., *The Byzantine Commonwealth. Eastern Europe, 500-1453*, Weidenfeld and Nicolson, London, 1971.

Ochsé, M., *Un art sacré pour notre temps*, Fayard, Paris, 1959.

Onasch, K. and A. M. Schnieper, *Icons. The Fascinating and the Reality*, trans. D. D. Conklin, Riverside Book Company, New York, 1995.

Osiac, V., *Pandurii din Țara Românească* [The Pandours from Wallachia], Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1995.

Oțetea, A., *The History of the Romanian People*, Twayne, New York, [1974].

_____, *A Concise History of Romanian People*, Robert Hale, London, 1985.

_____, *Tudor Vladimirescu '821*, Colecția Biblioteca de Istorie, Bucharest, 1971.

_____, *Renașterea și Reforma*, Editura Stiințifică, Bucharest, 1968.

_____, *Tudor Vladimirescu și revoluția de la 1821* [Tudor Vladimirescu and the Revolution of 1821] Editura Stiințifică, Bucharest, 1971.

Ouspensky, L., *Theology of the Icon*, vols. 1-2, trans. Anthony Gythiel, vol. 1, and Elizabeth Meyendorff, vol. 2, St Vladimir's Seminary Press, Crestwood, N.Y., 1992.

Ouspensky, L. and V. Lossky, *The Meaning of Icons*, trans. G. E. H. Palmer & E. Kadloubovsky, St Vladimir's Seminary Press, Crestwood, N.Y., 1982.

Pain, J. and N. Zernov (ed.) *Sergius Bulgakov. A Bulgakov Anthology*, SPCK, London, 1976.

Panofsky, E., *Gothic Architecture and Scholasticism*, The World Publishing Company, New York, 1972.

_____, *Idea: a concept in art theory*, trans. J. J. S. Peake, Icon editions, IN-49, New York, 1975.

_____, *L'oeuvre d'art et ses significations. Essai sur les "arts visuels"*, Bibliothèque des Sciences Humaines, NRF, Éditions Gallimard, Paris, 1969.

Panofsky, E., *Meaning in the Visual Arts*, Doubleday Anchor Books, Garden City, N.Y., 1957.

_____, *Studies in Iconology. Humanistic Themes in the Art of Renaissance*, Harper and Row, New York, 1962.

Paleolog, A., *Pictura Exterioară din Țara Românească* [Exterior Painting in Wallachia], Meridiane Publishing House, Bucharest, 1984.

Papacioc A., *Scrisori către fii mei duhovnicești* [Letters to my spiritual children], Editura Mănăstirea Dervent [Publishing House of Dervent Monastery], Constanța, 2000.

Pastor, L., *The History of the Popes from the Close of the Middle Ages. Drawn from the Secret Archives of the Vatican and Other Original Sources*, vols. 1-40, Routledge and Kegan Paul, London, St Louis, 1936-1953.

Păcurariu, M., *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vols. 1-2, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucharest, 1991.

_____, *Sfinți daco-romani și români*, Editura Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași, 1994.

_____, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române* [The History of the Romanian Orthodox Church], Sophia Publishing House, Bucharest, 2000.

Peccagnini, G., *Simone Martini*, Heinemann, London, 1957.

Pelikan, J. J., *Imago Dei: The Byzantine Apologia for Icons*, Yale University Press, New Haven, London, 1990.

Petzold, *Romanesque Art*, Weidenfeld and Nicholson, London, 1995.

Piatnitsky Y., O. Baddely, E. Brunner et al., *Sinai, Byzantium, Russia. Orthodox Art from the Sixth to the Twentieth Century*, The Saint Catherine Foundation and The State Hermitage Museum, St. Petersburg, 2000.

Pichard, J., *L'art sacré moderne*, B. Arthaud, Paris, 1953.

Popa, C., *Mănăstirea Plumbuita*, Editura Meridiane, Bucharest, 1968.

Pope-Hennessy, J., *Fra Angelico*, Phaidon, London, 1974.

Radu, T. M., *1821: Tudor Vladimirescu și revoluția din Țara Românească* [1821: Tudor Vladimirescu and the Revolution in Wallachia], Scrisul Romanesc, Craiova, 1978.

Rădulescu, A., (ed.), *Carte românească de învățătură (Adunarea izvoarelor vechiului drept românesc)* [The Romanian Book of Norms Derived from Imperial Laws and Other Bodies], Academiei Române, Bucharest, 1961.

Rainey, A., *Mosaics in Roman Britain: A Gazetteer*, David and Charles, New Abbot, 1973.

Reekmans, L., *Le Complexe Cémétériel du Pape Gaius dans la Catacombe de Callixte*, Pontificio Istituto di archeologia cristiana, Citta del Vaticano, 1988.

Reitlinger, J., Sister "The Final Days of Fr. Sergius Bulgakov", in *Vestnik* [The Messenger] R. S. Kh. D, no. 101-102, 1971.

Rezeanu, P., *Constantin Lecca*, Editura Meridiane, Bucharest, 1988.

Rickert, M. J., *Painting in Britain: The Middle Ages*, Penguin Books, London, 1965.

Rubin, W. S., *Modern Sacred Art and the Church at Assy*, Columbia University Press, New York, 1961.

Sachelarescu, I., *Din istoria Bucureștilor. Plumbuita* [Fragments] from the Bucharest's Past], [lacking publisher], Bucharest, 1940.

Sahas, D. J., *Icon and Logos. Sources in Eight-Century Iconoclasm*, University of Toronto Press, Toronto, Buffalo, and London, 1986.

Săndulescu-Verna, C., *Materiale și tehnica picturii* [Materials and Techniques of Painting], Editura Marineasa, Timișoara, 2000.

Schapiro, M., *Romanesque Art: Selected Papers*, Thames and Hudson, London, 1993.

Sherrard, Ph., *The Sacred in Life and Art*, Golgonooza Press, Ipswich, 1990.

_____, *Human Image: World Image. The Death and Resurrection of Sacred Cosmology*, Golgonooza Press, Ipswich, 1992.

Seibt, F., K. M. Swoboda, and E. Bachmann (ed.), *Gothic Art in Bohemia: Architecture, Sculpture, and Painting*, Phaidon, Oxford, 1977.

Seligman, P., *Painting Murals*, Little Brown Company, Boston, Toronto, London, 1993.

Spear, R. E., *The 'Divine' Guido: religion, sex, money, and art in the world of Guido Reni*, Yale University Press, New Haven, London, 1977.

Spence, B., Phoenix at Coventry. *The Building of a Cathedral*, Geoffrey Bles, London, 1962.

Ștefănescu, A., *Ghidul Muzeelor* [Guide to the Museum], Editura Sport-Turism, Bucharest, 1984.

Sutter, J., and Herbert, R. L., *Neo-Impressionists*, Thames and Huston, London, 1979.

Swaan, W. and C. N. L. Brooke, *The Gothic Cathedral*, Omega, Ware, 1984.

Sypher, W., *Four Stages of Renaissance Style: Transformation in Art and Literature: 1400-1700*, P. Smith, Gloucester, Mass., 1978.

Talbot Rice, D., *Byzantine Icons*, Faber and Faber, London, 1959.

_____, *Byzantine frescoes from Yugoslav churches*, Collins in association with UNESCO, [London, 1963].

_____, *The Appreciation of Byzantine Art*, Oxford University Press, Oxford, 1972.

Talbot Rice, D. and T., *Icons and Their Dating. A Comprehensive Study of Their Chronology and Provenance*, Thames and Huston, London, 1974.

Toman, R., *Romanesque: Architecture, Sculpture, Painting*, Könemann, Köln, 1997.

Tănăsescu, R., A. Popescu, C. Panaite, *Gheorghe M. Tătărescu 1818-1894*, Alcor Edimpex Publishing House, [Bucharest], 1994.

Tarkovsky, A. (film), *Andrei Rublev*, USSR, 1966.

Taylor, J., *Icon-painting*, Phaidon Press, Oxford, 1979.

Thekla, Sister (ed.), *Mother Maria. Her life in letters*. Darton, Longman and Todd, London, 1979.

Tohăneanu, V., *Mănăstirea Brâncoveanu-Sâmbăta de Sus*, Editura Centrului Metropolitan Sibiu, Sibiu, 1981.

Treptow, K. W. (ed.), *A History of Romania*, East European Monograph. In collaboration with the Center for Romanian Studies, Iași, distributed by Columbia University Press, New York, 1996.

Vagner, G. K. and A. S. Kukles, *Andronikov Monastery: fotoalbum*, Iskustvo [Publishing House], Moscow, 1972.

Vaida, G., Archimandrite, *Mănăstirea Cozia ieri și astăzi* [Cozia Monastery Yesterday and Today], Editura Episcopiei Râmnicului și Argeșului, [no location], 1983.

Varlaam, Metropolitan Bishop (translation), *Cazania: Carte românească de învățătură: din multe scripturi din limba slovenească pre limba Romeiască de Varlaam; cu zisa și cheltuiala a lui Vasile Voivodul* [Romanian Book of Teachings: from many Scriptures from the Slavic language into Romanian/by Varlaam; by order and with the money of the Prince Vasile Lupu], Tipariul Domnesc în Mănăstirea a trei Steli, Iași, 1643.

Vasiliu, A., *Du diaphane, image, milieu. Lumière dans la pensée antique et médiévale*, Librairie Philosophique J. Vrin, Paris, 1997.

Verdon, T., and J. Dally, *Monasticism and the arts*, Syracuse University Press, Syracuse, N.Y., 1984.

Voinescu, T., *Anton Chladek și începuturile picturii românești* [Anton Chladek and the beginnings of the Romanian painting], Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului. Imprimeriile Statului, Bucharest, 1936.

_____, *Gheorghe Tătărescu (1818-1894)*, Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului. Imprimeria Națională, Bucharest, 1940.

_____, "The Post-Byzantine Icons of Wallachia and Moldavia", in K. Weitzman (ed.), *The Icon*, Evans Brothers, London, 1982.

Volbach, W. F., *Early Christian Art*, Thames and Hudson, London, 1961.

Ware, K., "The Theology of the Icon: A Short Anthology," *Eastern Churches Review*, VIII, 1 (1976).

_____, "Praying with Icons," in Paul McPartlan, *One in 2000. Towards Catholic-Orthodox Unity*, St Pauls, Slough, 1993.

_____, *The Inner Kingdom*, Collected Works, vol.1, St Vladimir's Seminary Press, Crestwood, N.Y., 2000.

Weisheipl, J. A., *Friar Toma D'Aquino: his life, thought, and work*, Catholic University of America Press, Washington DC, 1983.

Wertheimer-Ghika, J., *Gheorghe M. Tătărescu. Un pictor român și veacul său* [Gheorghe M. Tătărescu. A Romanian Painter and His Epoch], Editura de Stat pentru Literatură și Artă, Bucharest, 1958.

_____, *Gheorghe Tătărescu și revoluția de la 1848* [Gheorghe Tătărescu and the Revolution of 1848], Editura Meridiane, Bucharest, 1971.

Weitzmann, K., *The Icon. Holy Images. Sixth to Fourteenth Century*, Chatto and Windus, London, 1978.

_____, *The Icon*, Evans Brothres, London, 1982.

_____, *Art in the Medieval West and Its Contacts with Byzantium*, Variorum Reprints, London, 1982.

_____, "Various Aspects of Byzantine Influence on the Latin Countries from the Sixth to the Twelfth Century," *Dumbarton Oaks Papers*, Number 20, Dumbarton Oaks Center for Byzantine Studies, Trustees of the Harvard University Press, Washington, 1966.

Weitzmann K. (ed.), G. H. Forsyth, and I. Ševčenko, *The Monastery of St Catherine at Mount Sinai*, University of Michigan Press, Ann Arbor, 1975.

Wilpert, J., *Die Malereien der Katakomben Roms*, Herdersche Verlagshandlung, Freiburg im Breisgan, 1903.

_____, *Le Pittura della Basilica Primitiva de San Clemente*, Tipografia della Pace, Roma, 1906.

Yates, F. A., *Ideas and Ideals in the North European Renaissance*, Routledge, London, 1999.

Zarnecki, G. and N. Stratford, *Romanesque and Gothic*, Boydell Press, Woodbridge, 1987.

Zăvoianu, C., *Mănăstirea Plumbuita. Monografie* [Plumbuita Monastery. Monograph], Editura Așezământul Mănăstirea Plumbuita, Bucharest, 2001.

ii. Works with no individual authors

Adevărul de Cluj [Cluj's Truth], journal, September 1977.

L'art sacré d'Albert Gleizes, Musée de beaux arts, Caen, 1985.

Biserica Ortodoxă Română. Monografie-Album [The Romanian Orthodox Church. Album-Monograph], Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române., București, 1987.

Catholic Encyclopedia, McGraw-Hill, New York, 1967.

Centenar Theodor Aman, 1991 [Theodor Aman's Centenary], (Album), Venus, Bucharest, 1991.

Dumbarton Oaks Papers, Dumbarton Oaks Center for Byzantine Studies, Trustees of the Harvard University Press, Washington.

Gheorghe Tătărescu (1818-1894), Alcor, Bucharest, 1995; album.

Guido Reni 1575-1642. Exhibition organised by the Los Angeles County Museum of Art, Pinacoteca nazionale (Bologna, Italy), and Kimbel Art Museum, Los Angeles, Bologna; Los Angeles County Museum of Art and Nuova Alfa editoriale, Los Angeles, Bologna, 1988.

Mediaeval and Renaissance Studies. Supplement, University of London, Warburg Institute, London, 1952-2000.

Murillo dans la musée français: [exposition; Paris, Musée du Louvre, 16 juin au 24 octobre 1983].

The Oxford Companion to Art, Clarendon Press, Oxford, 1970.

The Oxford Dictionary of Byzantium, Oxford University Press, 3 vols., New York, Oxford, 1991.

Ateneul Român, periodical, Anul [Year] I, Nos 6 and 7.

Treasures of Mount Athos, a catalogue based on the exhibition in organized by the Ministry of Culture, Museum of Byzantine Culture, and the Organization for the Cultural capital of Europe, Thessaloniki, 1977.

The Wall-paintings in Chapel of Our Lady and All Angels, edited by the Monastery of Christ the Saviour in Hove.

Web site: monasteries/romania/encyclopedia/romania/cities/ag_curteadearges.html.